Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОЛТТА, 28 ДЕКАБРЬ, 1985 ШУ. ★ № 155 (7190). ★ Мах 3 кеп.

XIX НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦИ

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1985 шера 27 декабре г. Грозне, республикански театрально-концертни зале болх бе йолаеннай аргІанара, XIX Нохч-ГІалгІай областной партийни конференци.

КПСС областной комитето тІадиллларагІа, конференци хьайийллар парте обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Конференце кулгалдара органаш хорж: президиум, секретариат, редакционни а мандатни а комиссеш.

Конференце ден повестка чІоагІъю:

1. КПСС Нохч-ГІалгІай обкома отчет.
2. КПСС областной партийни организаце ревизионни комиссе отчет.
3. КПСС Программа кердача редакце проектах.
4. КПСС Устава де могадеча хувцамий проектах.
5. 1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхачалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегІайоалаяра Керттерча лостамий проектах.
6. КПСС Нохч-ГІалгІай обком харжар.
7. КПСС областной организаце ревизионни комисси харжар.
8. Советски Союза Коммунистически парте XXVII съезда делегаташ харжар.

Парте областной комитета отчетни доклад йир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Областной партийни организаце ревизионни комиссе балхах отчетни доклад йир цун председатела **Н. Я. Правеньке.**

Докладаш ювцача дакъа лаьцар **В. А. Куценкос** — КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара, **А. А. Мякиева** — КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара, **Н. И. Ведерникова**—Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагІволча оператора, **Э. Хамидова** — Наурски района Ленина цІерагІча колхоза воккхагІволча жа Іуно, **А. Джукаева** — Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене парткома секретара, **Н. И. Айдинова** — КПСС Шалински райкома хьалхарча секретара, **В. Н. Глушенкос** — «Промавтоматика» НПО опытни завода намотчицас, **Ю. Л. Расторгуева** — академика Миллионщикова цІерагІча Грозненски нефтяной институтa ректора, **Г. Г. Махауре** — КПСС Надтеречни райкома хьалхарча секретара, **Г. Ф. Кириченкос** — Гудермесски «Мединструмент» завода токара, цехови парторганизаце секретара, **Р. М. Хачатурова** — «Грознефть» объединене генеральни директора, **Т. С. Гулаевас** — Грозненски района «Пригородный» совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадира, **В. Б. Виноградова** — Л. Н. Толстоя цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета кафедра заведующе, «Знание» общества республикански организаце председатела, **А. Хусаинова** — Ведана района Орджоникидзе цІерагІча колхоза председатела, **Б. К. Чагаева** — КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара, **А. И. Ростова** — Нохч-ГІалгІай АССР прокурора, **Х. О. Цуровас**—Грознерча № 2 йолча интерната хьехархочо, **А. М. Торшинова** — эскаре гІулакх дечо, **А. С. Закриева** — «Чечингсельстрой» треста ПМК-920 бригада бригадира, **Л. А. Ткаченкос** — трамвайно-троллейбусни управлене трамвая водитела, **Л. А. Касаева** — ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара, **М. Ш. Баматгиреева** — республика мелиорацеи хин боахамеи министра, **А. Ахмедова** — Нохч-ГІалгІай АССР художникий Союза правлене председатела, **В. И. Филькина** — академика Миллионщикова цІерагІча Грозненски нефтяной институтa доцента, партеи къахьегамеи ветераний республикански Совета председатела.

Дош халлаш конференце къамаьл дир парте обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева.**

Парте областной комитета отчетни докладах, КПСС Программа кердача редакце проектах, КПСС Устава де могадеча хувцамий проектах резолюцеш тІайийцар конференце.

«1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхачалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегІайоалаяра Керттерча лостамий проектах» конференце доклад йир республика Министрий Совета председатела **М. А. Керимова.**

Цу дешах пренешка къамаьлаш дир: КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара **Д. К. Тарасова,** КПСС Гудермесски горкома хьалхарча секретара **А. В. Шаршавых,** Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза хьакхарч лелаечо **М. С. Асхабовас.**

Конференце балхаца дакъа лаьцар КПСС ЦК члена, СССР граждански оборона начальника — СССР оборона министра заместитела **А. Т. Алтунина,** КПСС ЦК юрта боахамеи кхачан промышленностеи Отдела сектора заведующе **А. З. Гришанова,** КПСС ЦК организационно-партийни балха Отдела инструктора **М. П. Щербакова.**

Тахан конференци дІахо болх беш я.

КПСС ЦК Политбюро

КПСС ЦК Политбюро ший аргІанарча заседане хьежай Москве хиннача ВІаши Экономически новкъостал дара Совета 41-ча (аргІанна йоацача) сессе итогашка, могадаьд цун балха юкъе дакъа лаьцача новкъост Н. И. Рыжков керте лаьттача Советски Союза делегаце гІулакхаш.

Белгалдаьккхад, сессе итогаши цига тІанийца 2000 шерага кхаччалца йола СЭВ членаш долча мехкий Іилма-технически прогресса Комплексни программеи паччахьалкхенашта керте латтарий Экономически совещане решенеш кхоачашъяра боккха гІа баккхар а социалистически содружества вахаре лоархІамегІара событи а хинна дІаэтта хилар. Вай мехкеи вежарашха долча социалистически мехкийи социально-экономически прогресс сихъеча къаьстта дакъа лаца, къахьегама овсарле эггара дукхагІа лакхъелга, дунеи тІа социализма авторитети влиянии лакхъелга Іалашде дезаш я Комплексни программа. Из чакхъяккхаро гІо дергда СЭВ членаш долча мехкий социалистически экономически интеграци дІахо кІоаргъяра. Уж деррига хІамаш боккха политически лоархІам болаш да вежарашха долча социалистически мехкаша шоай кхотадалари цхьоагІон чІоагІъяра цхьана къахьегара даькъе.

Политбюро заседане белгалдаьккхар, программа кийчъяра Советски Союзо еннача инициатива вежарашха долча мехкаша лаккха мах баь, ший йоккха Іилма-технически производственнии потенциал программа заданеш кхоачашъяра беча балха юкъеяхийта из кийча йолга могадеш тІанийца хилар. Къаьстта лоархІам болаш дар новкъост М. С. Горбачев СЭВ сессе заседане дакъа лоацаш хиннача социалистически мехкий делегацешта керте лаьттарашцеи вежарашха йолча партей ЦК-ай секретарашцеи вІашагІкхетар. Цо дІагайта Іилма - технически прогресс сихъяра, чурча экономически дунеи халкъашта юкъерчеи политика овлангарча дешашцара принципиальни никъ бизза хьаллоацаши кхетабеши тІанийцаб.

КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои соцам тІанийцаб СЭВ членаш долча мехкий Іилма - технически прогресса Комплексни программа кхоачашъяра де дезарий хьакъехьа. Цу тІа оттадаьд советски организацеш программа кхоачашъеча хьинаре юкъеяхара а кхыча мехкашца цхьана программа кхоачашъеча юкъагІа чакхдоахаргдолча балхех хьахиннараш специализацеи кооперацеи ларда тІа производствана шерра юкъекхухьилга цар Іалашдара а хиланза дарг мел доаца хьалаш вІаштІехьдоахилга.

Хьакхайкадаьд, 2000 шерага кхаччалца йолча хана СЭВ-а членаш долча мехкий Іилма - технически прогресса Комплексни программагара хьадоагІа Советски Союза деррига декхараш тешшаме кхоачашделга партийни, советски, боахама органаша, къахьегама коллективаша Іалашдергдолгах чІоагІа дог тийша хилар.

Хоатташ долча халкъа эшача товарашца биззагІа кхоачам бар духьа Политбюрос кердача пятилетке кийча а яь, кхы тІа а чакхъяханза ярг-йоацаш лаьрхІад дукхагІа хоатташ дола товараш хьадара еш йола планировани а торговлекеи промышленностаи юкъера отношенеш а эргаяьха тоаяра, цу шинна а оагІон бахача наха хьашт дарий учет лелаяра ларда тІа тІехдикеи бе-беча ассортиментеи товараш дукхагІа хьадарцеи дохкарцеи безам дукхагІа хилийтара, хІаьта иштта договорни декхараш кхоачашдара хьалхара предприятей бехктохкам чІоагІбара тІаерзаяь мероприятеш.

ТІахьожам оттабеча кепара хьежаб «Дон» яхача ялаташ чуэцача комбайний семейство хьаелга вІаштІехьдаккхарна дувзаденна КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои даь соцамаш кхоачашлара леламах долча дешага. Цу даькъера кхоачамбоацараш дІадахараи белгалъяь заданеш шоай ханнахьа кхоачашъелга Іалашдараи чакхдаханза дарг-доаца гІуланхаш белгалдаьд.

Политбюрос могаяьй новкъосташа М. С. Горбачеви А. А. Громыкоси Иракски Республика революционни командоване Совета председателаца, Президентаца Саддам Хусейнаца яьча беседай итогаш а Москве хиннача советско-иракски переговорий результаташ а. Белгалдаьккхад, СССР-аи Иранаи юкъе дегІаухаш дола цхьана леладу гІулакхаш бокъонца шинна а мехка халкъий хьашташка хьежжа хилар.

Советски Союзо Гаргарча Малхбоалене массе а оагІон законни хьашташ теркалдеши цхьанна а тайпара империалистически юкъегІортар доацаши переговораш яра наькъаца кхохкам дІабаккхараи довна тІехьа дола гІулакхаш политически къоастадараи тІаберзабаь лелабеча принципиальни наькъах дІакъаста йиш йоаца дакъа да уж.

ЛадийгІад Бухаресте дунеи халкъашта юкъерчеи идеологически дешаех лаьца хиннача социалистически мехкий коммунистически болхлойи партей Центральни Комитетий секретарий вІашагІкхетара хьакъехьа яьча информацега.

КПСС ЦК Политбюро заседане хьежаб арахьарча политика цхьадолча кхыча а хІаьта иштта вай мохк экономически социальни дегІабоалабара а дешашка.

Районашкара хоамаш

ПЛАН ТІЕХККХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXVII съезда толамца накъабахара яьржача социалистически яхье хьалхалатташ хьабоагІа Малгобекера мехкдаьттахой. Пятилетка тІеххьарча шера 11 бетта «Іаьржа дошув» даккхара план 101,4 процент кхоачашъяьй. Планал совгІа даьккхад 3100 тонн мехкдаьтта. Продукци маьхала яккхара план 104,6 процент.

Дика къахьегама гойтамаш долаш хьабоагІа оператораш Х. Котиков, А. Немой, М. Терлоев, кхыбараш.

РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

Малгобекерча технологически транспорта управлене болхлоша укх шера 30 совгІа рационализаторски предложени еннай. Царех пхийтта производствана юкъейоалаяьй. Ялх эзар сом экономически эффект еннай цар.

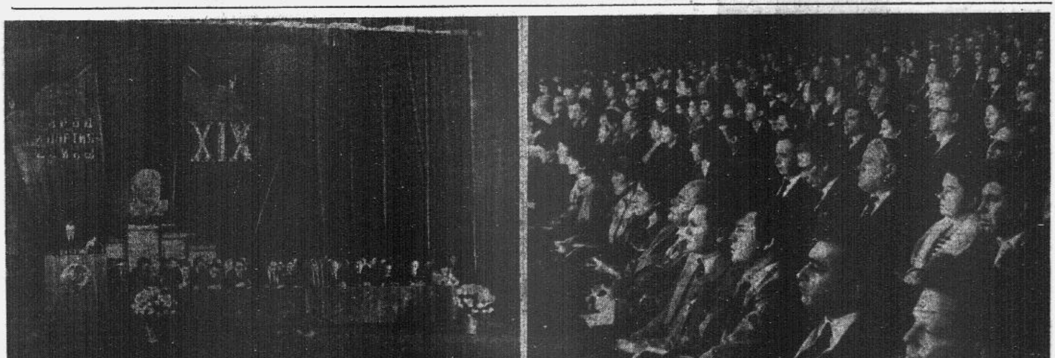
ЛоархІаме да мугІаперча болхлоша рационализаторски балха юкъе дакъа лоацаш хилар. Чертежаш оттаде, документаш кийчде болхлошта новкъостал ду инженера Батыжева Марета. Дика къахьег рационализатораша Черсков Виктора, Шандрацкий Александра, Исиев Амирхана, Узиев Мурада, кхычар.

ДОККХА СОВГІАТ

Доккха совгІат даьд «Чечингазстрой» Спец. СМУ болхлоша Сунженски районе Нестеровка яхача станице бахача наха. Эггара хьалха шоай цІеношка газ хьалсегай 11-гІа Арме цІерагІча улицагІа Іеш болча юртахоша.

Газ чуюллача организаце начальника А. Шадиева аьлар:

— Станице «сийна доагор» хьалсогача хьинаре къахьийгар бригадираша Н. А. Пенькова, Н. Т. Яковенкос, слесараша А. П. Моисеева, А. И. Котельникова, В. П. Шлыкова, А. Н. Анцупова.

СУРТА ТІА: конференце президиум (аьрдехьа), заседанеи зале. Н. КОБИАШВИЛИ сурт.

Рейд

НАЬХА ЙОАКХО ЯЦ

Сунженски района боахамашка хьайбаш Іангара дахара балхаш мишта лел хьожаш хилар тха рейдови бригада укх деношка.

Толаме къахьег укх шера XX партсъезда цІерагІча колхоза цхьоалагІча шурий ферма коллективо. Даьхенна шура дІаялара укх шера план октябрь бетта кхоачашйир цо. ХІаьта цхьайтта бетта хІара кхоабача Іаттагара 2721 килограмм шура яьккхар. Из я соахка 1 декабрь хьатІакхоачаш хинначул 251 килограмм дукхагІа. Районе эггара дикагІа хьокхам ба из. Цул совгІа укх шера тІанийца декхар кхоачаш ца деш цхьаккха доярна йисаяц.

Массарел а дикагІа къахьег Осмаева Хьавас. Кхо эзари ши бІаьи килограмм шура яьккхар цо дІабахача цхьайтта бетта. Цул дукха тІехьа ца бусаш хьабоагІа доярка Мизонова Александра, Умарова Зарият. Района дояркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара кхо моттиг дІалоац цар.

Коллективни подрядагІа болх беш да тхо, — дувц комплекса заведующе Кухно Александр Семеновича. — Яьккхача шурийга, цунга дІадодачун кхомбарга хьежжа хул наьха алапеш. Цудухьа, доакъара меттел электроэнергена а доагора а ма хулла кхом бе гІерт хІаравар. Иштта йоакхо ярах цхьа центнер шура яккхарга дІадодар планал дикка лохагІа хул тха хІара бетта.

Геттара дика тоаяьй комплекса ерriга помещенеш А. Боллотова кулгалдеча колхоза гІишлошъеча бригадо. Хадданза болх беш я автопоилкаш, чура кхо, нувхаш арайоаха транспортераш, кхы тайпа механизмаш. Тоъал йІайха я хьайбаш латтача помещенешка.

Доакъар Іалашдераша, гІишлошъераша ший ханнахьа лерттІа йоакхо яр бахьан долаш хІанз паргІатта болх бу комплексерча наха. Планал дукхагІа я хІара дийнахьа йоаккха шура.

УнахцІена, тоаденна да Іаьсий а. Царна къаьстта дика доал ду Варнавская Аннас, Зыбина Марияс, Болотова Лидияс, Мишустина Валентинас. Дийнахьеи буси юкъера лаьрхІача 700 грамм дулх тІакхетийт цар хІара Іасилга.

ЦІена. лостамболаш я цІеча уголоке. СалоІача хана сага мел эшар да цу чу: телевизор, магнитофон, шашкаш, шахматаш, керда газеташ, журналаш. Хьайбаш Іангара доахача юкъа тІанийца социалистически декхараш тІаяздаь хоза кийчдаь плакат а да. Ерригача коллективо, хІаране дийнахьа бу болх тІаязбеш график а йоалл наха дикагІа гургйолча моттиге хьалтеха.

Комплекса кулгалхой, хьайбаш леладераш раьза боацаш цхьацца хІамаш а да. Доакъар кийчдеча цехага цун низ ма барра болх байта вІаштІехьдалац, доагор ца тоъандаь. Шийла я доярkаша божа беттара гІирс кийчбеча, из лоаттабеча помещенешка.

Паччахьалкхенна шура дІаялара укх шера план кхоачашъе карагІдаргдац «Путь к коммунизму» колхоза шоллагІча шурий ферма коллектива.

— Иштта из нийседеннад, — йоах ферма зоотехника Богатырев Аюба, — хьайбаш Іангара дахара соахка геттара во кийчо яь хиннадаь. Тоъал дика тоаяь яцар помещенеш. Цудухьа шийла яр цар чу. Хьайбаш кхабара Іалашдаь хинна доакъар февраль бутт юкъекхоачаш чакхдаьлар. Цул тІехьагІа ца далийтар духьа сашка мара кхаба йиш хилаьзар апрель бутт чакхбалалца. Цудухьа шура йохкара укх шера хьалхарча биъ бетта ах план мара е карагІдалаьзар. ХІаьта лерттІа шура тела июнь бетта мара долададаланзар доахан.

Шу долалуш лайна халонаш дага а кхоабаш, хьайбаш Іангара даха кийчо яра къаьстта теркам тІабахийтар укх шера. Прораба Н. Журавлева кулгал а деш, ферма кулгалхой хьожа я хьожаш тоадир еррига помещенешкара тховнаш, хьайир керда наІараш, деррига корашка кизгаш техар. Цул совгІа дукхагІа мух хьекхача къулбаседа оагІорахьара долча кораштa полиэтиленови пленка техар.

ГІишлои материалаш, къаьстта ардакх ца тоъаш юххьанца лерттІа болх хьабе йиш йолаш бацар ремонтникаш. Из кхоачамбоацар дІадаккхара таро лехар. Леспромхозагара хьунагІа цхьа участок хьа а ийца цигара тийдача хенех яьккхар ардакх.

ХІанз екъа, цІена, йІайха я еррига помещенешка. Болх беш я еррига механизмаш а. Соахкарчул шозза дукхагІа хІана дац, аьнна дукхагІа да укх шера ферме Іалашдаь доакъар а. РационагІа июнь бутт хьатІакхачалца хьайбаш кхабара тоъаргдолаш да из. Деррига фермана юххе дІаоттадаь а да. ХІаьта а саготдеш ва Богатырев Аюб. ХІана аьлча, колхоза кхыча фермашка, шурий комплексе Іалашдаь доакъар хьайбаш лерттІа Іангара дахара тоъаргдолаш дац. Цигара из чакхдаьлча цу фермера дІадахьа мегаш а да. Доакъар кийчду цех а яц укхаза болх беш. Из бахьан долаш деррига доакъар кийч а ца деш хьайбашта ше долчча тайпара тел. Цудухьа шура а кІезига тІаккхеташ я.

ПаргІата, лостамболаш я ферма цІе уголок а. Цхьабакъда, чухьа шийла я. ЙІайха яц дояркаша божа беттара гІирс леладу помещенеш а.

Іай хьайбаш Іангара доахача юкъа лаьрхІа социалистически декхараш тІанийцад укхаза. Цхьабакъда, дояркашта, скотникашта царех ховш хІама дац.

Бутт хьалха «Победа» колхозе хиннадар тхо. Цун цхьоалагІча ферма цІе уголок цу хана тоаеш мара яцар. Уж балхаш даь даьхад хІанз. Чухьа керда кІир теха лостамболаш я. Цхьабакъда, цу чу саг дукха воагІалургвоацаш шийла я. Яц телевизор а радиоприемник а.

Ферма коллективо, хІара болхлочо малагІа социалистически декхараш тІанийцад, уж кхоачашдеш шу доладенначa денз фу даьд ха безам болаш цІеча уголоке веначун гІулакх хургдац. Из хьахьокхаш лоадама хІама дац.

Кхаь кІоагех цхьаннена чу елла силос ца лаьрхІача ферма коа хьатІа а дена дІаоттадаь цхьа грамм доакъар дац. Йол, ча гаьнна Сунженски дукъа тІа кийчдаьча латт. Хьайбаш Іангара дахара планага хьежжа Іалашданза а да. Лафеташ сов йотташ царна тІара Іолийгача новкъа ухнача чан, аьла паркхаша хьахьокх доакъар мичара хьатІакхухьаш да. Иштта из нийсдалийтар ла йиш йоацаш хІама да, юртбоахама продукци яккхара дІаухийтачоа ма хулла кхом бара парте тІахьехамех вай мехка шерра къовсам баьржача хана хІаьта а.

ДукхагІа шура яккха гІерташ низ дІакхоачар ду цу ферма дукхагІйолча доярkаша. Масала, кулг кара хьатІакхухьаш бешкашка дІайха хий чу а деттaш концентратех худара хьисапе муж кийчбу цар. Цхьабакъда, кхы тайпа доакъар хьаьнде йиш йолаш бац. Яц укхаза доакъар кийчду цех. Из е йолаьльча йитай.

Шура алсамъяккха новкъарло еш кхы а цхьа хІама да. Доакъар ший ханнахьа хьатІа ца дахьаш моттигаш нийслу каст-каста. Цкъаза кхоачам боллаш а хилац из. Уж бахьанаш долаш тІехьайоах доахан кхабара ханаш, хІара хьайбана рационагІа доагІа доакъар дІакхачийтац.

Социалистически яхь йоаржаяра, наьха балха хьалаш вІаштІехьдахара еча йоакхонга хьежжа да укхазара балха хьокхамаш а. КхойттагІа декабрь хьатІакхоачаш, соахка цу хана хиннaчул 210 килограмм кІезигагІа а йолаш, хІара кхоабача Іаттагара 1603 килограмм мара шура яьккхаяц укхаза. Из бахьан долаш 85 процент мара кхоачашъяьяц паччахьалкхенга шура йохкара укх шера план, хІаьта соахка из цифра 91 процентага дІакхоачар. Шура йохкара карарча шера планах цу ферма коллектив лоархІаерг йоацилга гуш да хІанззе а.

КПСС XXVII съезда толаме накъабахара шерра социалистически яхь яьржай мехка берригача къахьегамхошта юкъе. Цхьабакъда, цу ферме хиннaчоа моттаргда цигарча хьайбаш леладерашта цунах хІама хац, аьнна. Цу гІулакха тІахьехаш плакат е лозунг бІаргадайнзар тхона. Уж ла йиш йоаца кхоачамбоацараш нийсдалий тарах эггара хьалха бехке колхоза кулгалхой ба.

Тхо мел хиннача фермашка цхьа гІалат гучадаьлар. Кхоачам боллаш Іалашбац нах хиланза даргдоацача спецбарзкъашца, хІаьта шу доладенначa хана денз шоаш мел шура яьккхай ца ховш дукха доярkаш ба.

Х. УГУРЧИЕВ, Сунженски РАПО доакъар Іалашдара воккхагІвола агроном.

Л. ЧАБАЕВ, «Знамя труда» газета юртбоахама отдела заведующи.

М. ХАМАТХАНОВ, тха спец. корр.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: БАЛХА СТИЛЬ

ХIАРАВАР БЕХКТОКХАМЕ ВА

Йоккха яц республикански онкологически диспансере кхо шу совгIа хьалха вIашагIъелла партийни организаци, бакъда, коллектива массадолча гIулакхашта лостам тела карагIдоал тха коммунистий.

МоллагIча медицински коллективе а санна, тхона геттара лоархIаме гIулакх да чура таронаш лахари царех ма могга биззагIа пайда эцари. ХIана аьлча, аIамагIйолеш юкъерен медперсонал а лакха квалификаци йола лораш а тоъаш бац. 1981 шера медицински болхлой профсоюза ЦК-ца цхьана СССР унахцIено лораяра министерства приказагIа чIоагIъяьяр «Лорашта аттестаци яр чаккдаккхарах йола Положени». Лораш профессионально дегIаахара, шоаш беча балхахи декхарехи бола цар бехктоккам айбара, гIеххьара хьахулаш дар холуш дикагIа хилийтара гIо а деш, из лоархIаме гIулакх овлангара дена тоаде таро елар цу документо. Йоккха терко тIаэзай цу деша тха партийни организаце, лорий-онкологий профессиональни говзал лакхъяра йоакхо яьй. Укх тIеххьарча шин шера центральни базашка балха говзал лакхъеш хиннав 5 лор, хIаьта укх деношка кхы а ши саг хьожаваьв цига. Цу дерригне тхона гIо даьд диспансере беш бола дарбан-диагностически болх дIахо эргабаккхеи тоабеи, юкъерча медперсоналаца диспансер Iалашъяра гIулакх къоастаде. Дукха терко ю оаха цун профессиональни говзал лакхъяра, балхах бола хIаране бехктоккам айбара, хIана аьлча «дукхастаночникаш» а хинна тха медицински сестраша къа ца хьеге геттара чоалхане хьал отта тарлу диспансере. Цудухьа деррига де гIерт тхо цу е воях медсестрана смежни профессеш караерзае аьттув хургбола хьалаш вIаштIехьдахара. Ала атта да из, бакъда, геттара хала да кхоачашде.

Цкъа-дале, хIара медсестрана Iомаде деза из гIулакх. ШозлагI-дале, хIаьта из керттера а да, цу «дукхастаночника», профессеш цхьана таръяра хIараяр раьза хургйола гIулакх вIаштIехьдаккхар.

Профессиональни говзал лакх а еш, сотрудникаша коммунистически хьисапе къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдахара тIаийца социалистически декхараш дизза кхоачашдара нах оарцагIбоахаш хьнаре къахьег хьехамчий совето. Цунна кулгалдеш я республике эггара къаьнагIа йола онколог, цхьоалагIча категоре лор Ермолова Клавдия Федоровна. Совета чубоагIа лакхерча категоре лор-онкогинеколог Антонова Елена Андреевна, медицински Iилмай кандидат Шапошникова Анна Федоровна, централизованни цитологически лабораторе заведующи Дудаева Зинаида Юсуповна, НГIАССР Минздрава штате йоаца керттера эндоскопист, медицински Iилмай кандидат Саралиева Зарита Хамзатовна, кхыбараш. Цу даькъе дика болх бу онкодиспансера йоккхагIйола медсестра Кобзева Елена Владимировна керте латтача медсестрай совето. Цун балха итогаш йир карарча шера июнь бетта «профессех дикагIъяр» яхаш медсестрашта юкъе хиннача конкурсе. Цига хьалхара моттиг яьккхар медсестрас Тимофеева Ирина Борисовнас, хIаьта геттара дика хьокхамаш гойтар Н. Челышевас, Р. Дудаевас, М. Марзабековас, М. Джабиевас.

Профессиональни говзал лакхъеча бокнха лоархIам болаш да политически экономически дешар. Цу хьакъехьа а белггалара болх бу тха партийни организаце. Семинарски группашта кулгалдеш ба гIулакх дика довза, лакха говзал йола пропагандисташ. Царна юкъе дикагIа лоархIаш ба коммунисташ Х. Ахматханов, Б. Рабаданов, кхыбараш. Теоретически материал вахарца кхоачашде дезача практически декхарашца айхха ювзаш организационни, идейно-политически боарам лакха болаш чакхйоаккх цар хIара шоай заняти. Из гIулакх леррагIа кхоачашдаро йиш хилийтай республика онкологически унахошта доаггIача тайпара медицински гIо де, диспансера хьалашка нийсса диагноз оттаярах стационарни дарба дара ха дикка лоацъе.

Берригача мехка цхьа диспансер яц шийна стационар йоацаш, вай республикера яр мара, из а геттара воча, нах дIа-хьа хьовза аьттув боацача помещене чу я. 1976 шера лаьрхIадар, 120 сага лаьрхIа пансионат а йолаш, 450 маьнги чуоттабе моттиг хургйола диспансер хьалъергья, аьнна. Бакъда, гIулакх хIанз а меттахьа даланза да. Дукха я тха кхыйола проблемаш а. ТоЪаш бац санитаркаш, каст-каста хувцалу водителаш, цкъаза геттара лоха хул цар исполнительски дисциплина. Уж тхоай кхоачамбоацараш гу тхона, деррига ду уж дIадахара.

Йоккха терко ю оаха наха ухийта жалобаш, коллективе нийслу конфликтни ситуацеш тахкара, хIана аьлча хIара жалобана тIехьашка латт дийна саг, унахо. Практико хьахьехад, наха язъеча дукхагIйолча жалобаш тIа дувцар дарба дарахи диагностикахи доацаш, медицински персонал цхьайолча хана гIожа хиларах долга. Наьха дог эца ховш, царех къахеташ, сабаре, хила беза лораш, тIаккха мара вIашкадоагIаргдац унахоша. цар гаргарча нахеи лорашеи яхар.

Белгалдаккха деза, дарбан учреждененшка дукхача шерашка къахьегача лорашта, медсестрашта, санитаркашта наггахьа мара нах ца леткъалга, уж дукхагIа леткъ керда балха баьхкача къонача специалисташта. Нахаца болх бе Iомабеннабац уж хIанз а.

Къаьстта ала безам ба къахьегама дисциплинах. ХIаман шек доацаш Iе йиш яц цхьабола сотрудникаш, цох йоккха нарушени а ца хеташ, 5—10 минута балха хьабахкара тIехьабувлаш хилча. Цуморча гIулаккаца лира къовсам лоаттабу тха партийни организаце, дисциплина телхаерий отчеташка ладувгI партийни собранешка. Иштта, даим а 5—10 минута тIехьаювлаш балха хьаухар комсомолка М. Джабиева. Дукха дувца дийзар цунца, тIеххьара комсомольски организаце дош а дийца выговор елар цунна. ХIанз из ледарло ялийтац цо. Массехаза дийцар оаха коммунистаца А. Пашинца цо КПСС Устава дIадехараш кхоачаш ца дарах — ханнахьа партийни взносаш хьа ца телярах. Партсобрапе дувца дезача кхаьчадар цун дош а. Шенхаштта бехк баьккхар цох новкъосташа. Принципиально къестаду оаха тхоай балха деррига дешаш. доагIар духхьала дIаоал бехке волчунга. Цу гIулакха тхона лоархIаме гIо ду хIара коммуниста, комсомольца хьалда порученеш енна хиларо. Шоай партийни декхараш хьинаре кхоачашду коммунисташа Л. Сатуевас, А. Шауловас, З. Дудаевас, кхычар. Партийни балха тIа лоархIаме да коммунистий отчеташка ладувгIар. Из дика вIаштIехьдаьккхад оаха.

Тха коммунисташа дика кхетаду хIара саго шийна балха моттиге хьинарен кегавенна воацаши къахьега. КПСС XXVII съезда сийленца накъавахара керда толамаш даха дезилга. Болх тоабара керттера дар из да.

С. ДОБРИЕВ,
республикански онкологически диспансера партийни организаце секретарь, КПСС Ленински райкома партийни комиссе член.

КПСС XXVII съезда накъадолхаш

Ювцаш я КПСС Программа кердача редакце, КПСС Устава де могадеча хувцамий, Керттерча лостамий проекташ

ЭЛЕКТРОЭНЕРГЕТИКЕ 1990 шера 1840—1880 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаде электроэнерги яккхар, цунах 390 миллиард киловатт-сахьат атомни электростанцешка а йоаккхаш. ЧIоагIа кIезигде доагора хьисапе мазутах пайда ийбелга, эггара хьалха йIовхала электростанцешка а кIезигдеш.

(1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамаш тIара).

Гаранти а луш тоаю

1986 шера дергдолча балхашта шийй ханнахьеи дикен юрта боахама техника тоаяра цIенхаштта теркам тIабахийтаб Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхозе. Надтеречни района къахьегамхоша даь кхайкарал къоабалдаь тIа а нийца, ремонт еш боахк механизатораш, слесараш, шофераш.

Дика вIаштIехьдаьхад мехмастерскера балхаш. Каст-каста цун коара араювл тоаяь трактораш. Тешшаме болх бергхилар хьахьокхаш хIаранена гарантийни талон язъю. Тоаяь яьнна техника дIайиеш опыт йолча специалистехи механизаторехи лаьрххIа вIашагIъелла комисси я.

Совхоза къахьегамхоша социалистически декхар тIаийцад планагIа тоае езаш йола 36 трактор, ялат оарда 5 комбайн, кхы тайпа техника 23 февраль хьатIаотташ йистеяккха.

Совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша йоакхо лый болхлошта юкъе шерра яхь яржаргйола хьалаш хилийтара. Масала, яхье призови моттигаш яьхача бригадашта, мехмастерскерча коллективана, балха нормаш тIехкхоачаш а еш къахьегача механизаторашта, слесарашта, кхыча профессех болча болхлошта ахчан премеш лургйолаш соцам тIанийцаб.

Сихен динеи ремонт яра хьалхе а кийчъяьяр мехмастерски. ЛерттIа болх беш я токарни, кузнечни, слесарни цехаш, еза агрегаташ хьалъийеш йола механизмаш. Цехашка йIайха я. Йоакхо яьй эшаш йола запчастеш Iалашъяра а. Цу дерригача гIулакхаша наьха къахьегамцара безам совбаьккхаб, овсарле лакха йолаш болх байт.

— ХIара шера дика вIаштIехьдсах оаха техника тоаяра балхаш, — йоах мастерске заведующе, КПСС члена Магомадов Iумара. — ТIехьайийза лелаю юрта боахама техника хIанзле тоа а яь дIаоттаяьй оаха. Ялат чуэца комбайнаш а ремонт яь йоалаш латт. Укх деношка деррига низаш тIалерзадаьд, трактораш кийчъяь яхара. 20 трактор тоаяь араяьккхай оаха. ТIанийца декхар толаме кхоачашдергхилар гуш да.

Лаьттана обработка еш йола техника тоаеш кхо звено я, хIаранена юкъе 4—5 болхло а волаш. Эггара хьалха шоай яр кийчъяь яьккхар КПСС члена Асхабов Нажмудина кулгалдеча № 1 йолча бригадерча звенос. ХIаьта къаьстта белгалбаьинаб механизатораш Адуев Зелимхан, Акуев Мовлди, Витушев Ахьмад, Аблулкадыров Дауд, кхыбараш.

ТIехьайийза лелаю техника ханал хьалха тоаь йоакхача хьинаре къаьхийгад аьшкапхьара Ибраев Амас, газоэлектросварщик йолча Бондаревская Любас. Цхьа ли дIадахийтац цар шоай балха норма дикка тIеххоачаш ца еш.

Техниках лаьца дIахо къамаьл деш Магомадов Iумара аьлар:

— 1986—1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамий проекта V раздела тIа аьннад: «ВIаштIехьдаккха лаьтта оахача гусенични тракторий, чархаш йолча универсально-пропашной, езача промышленни тракторий керда моделаш хьаелга, кхоза алсамдаккха низ болча трактораштa йолча орудей набор арахецилга». Из тхо чIоагIа раьза долаш а оаха къоабалдеш а хIама да.

Цхьабакъда, хIанз колхозаша, совхозаша ийю трактораш, кхы тайпа юрта боахама техника тхо раьза долаш яц: Массехк дийнахьа болх бича царех цхьаяраш тоае езаш хул. Цу гIулакхо чIоагIа новкъарле ю механизаторашта. Кхашкара балхаш эггара сихденнача хана дукха ха йоае езаш хул. Цудухьа цу лостамий проекта тIа лакхе лоаладаь дешаш кхоачалуча тIехьа ераш Iо-тIатехача бакъахьа хет сона: «**Арахеца юрта боахама техника дика хилийтара къаьстта уйла тIаяхийта**».

Кхы цхьаьнха хIама а да цIенхаштта йоакхо е езаш. Колхозашка, совхозашка запчастеш ца тоъарах геттара дукха техника латт болх ца беш. Цу гIулакхо боахамашта доккха зе ду. Нийса хургда аьнна хет сона лостамий проекта тIа ер дешаш Iо-тIатехача а: «**Тракторашта, комбайнашта, автомашинашта запасной оатхалеш дукхагIа хьае**».

В. КУРБАНОВ.

КЕРДА ТЕХНИКА ХИЛАНЗА ЯРГЪЯЦ

1986 — 1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамий VI разделе хьахьехкад лаьтташта мелиораци яра йIаьххача ханара программа кхоачашъелта Iалашде дезилга. Къаьстта белгалдаьккхад хIанз йолаш йолча хий декхача системай технически хьал тоаделга, мелиораци яьча лаьттаех пайда эцара эффективность лакхъяр, проектни хьувкъам чунйбелга Iалашдар.

Фу балхаш ду цу хьакъехьа Шелковской района хин боахама управлене? 1961 шера дена цига къахьегаш ва со. Цу юкъа лаьтташта мелиораци яра дукха балхаш чакхдаьхад районе.

Цхьабакъда, районе хIанз а геттара дукха да реконструкци яяза дола хьарсамаш. Геттара хала гIулакх да царга хьожилга.

Мишта дIаяха еза хьарсамий йистошка хьатIальниа йоархIаш? Уж дIайоах косилкаца хьекхе я тракторий гусеницашца хедаеш а. Иштта хьальха йоархIаш Iочуух канала чу. ТIаккха гидротехнически сооружене йолча моттигашка хий дIакхоач цар. Из юха мукъадоаккхаш кулг-кара дукха болх бе безаш хул цунга хьожаш бараш. Цул совгIа, тракторий гусеницашца йоархIаш дIайоахаш хилча каналa йистошкара Iочуухача лаьттано дIадукъ хьарсам, кIезиглу цун чу гIолла Iодоагlа хий.

Из хIама ца нийсдалийтара, сона хеташ, заводашка керда техника арахеца еза. ХIанз йолаш йола ЮМЗ-ЭО 2621 яха экскаватор во я ала йиш яц. Цунца дика чакхдоах гIиплош хьалъяра балхаш. Цхьабакъда, хьарсамаш цIендара пайдана яц из. Цун стрела лоацпа ба. Цун дIоахал дIакхоачаш дац 4 метрага а. Цудухьа канала чу Iайна лаьтта белашца хьалтесса дезаш хул. Из дукха ха йоае а езаш чIоагIа хала а болх ба.

Мелиораци яьча лаьттаех ма могга боккхагIа пайда эцара каналаш цIендергдола керда техника арахеца еза. Цу балхашта пайдана хургья хIанз йолаш йола ЮМЗ яхар а, нагахьа санна цун ковш йоаллаш йола стрела 7—8 метрага дIакховчаш яларе а ковш 0.15 кубометр чуйодаш а яларе. Уж тайпа экскавтораш хьаеча заводага дукха хала доацаш хьадуларгдолаш хIама да из.

Цудухьа Керттерча лостамий проекта VI разделе «Комплексно къестаде лаьтташта мелиораци яреи юрта боахаме царех пайда эцареи дешаш», аьнна йолча предложенена гIехьа ер дешаш IотIатехача бакъахьа хет сона: «**Мелиораци яьча лаьтташта эша керда техника арахецилга Iалашде**».

И. ЗЕРЩИКОВ,
Шелковской района хин боахама управлене экскаваторщик.

КУЛЬТУЧРЕЖДЕНЕЙ ЛОАРХIАМ АЙБЕ

(КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ ПРОФСОЮЗА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМЕРА)

Укх деношка совзий ЦIагIа хилар культура болхлой профсоюза Нохч-ГIалгIай обкома IV пленум. «1986 — 1990 шерашкеи 2000 шерага кхаччалца йолча юкъаи СССР экономически социальни дегIаахара Керттера лостамаши 1986 шера планаш толаме кхоачашъяра, КПСС XXVII съезда сийленца накъабахара къахьегамхой оарцагIбахара республика культура отраслий профсоюзни организацей декхараши» яха доклад йир цига культура болхлой профсоюза обкома инспектора Г. В. Роменеца.

Доккхийи бехктоккамеи декхараш латт вайна хьалхашка производства интенсивности дикали айяра, интенсивни факторий чотагIа къаман доход дегIаккхувлар сихдара даькъе. Материальни производства дерригача доакъой продукци тIа-тIа алсамъяхар вIаштIехьдоахаргда вай духхьала къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа, — аьлар докладчика. — Цу даькъе керттера дар — болх беча предприятешта реконструкци яри технически даькъе уж кердаяхари. ЛерхIаш да культураи искусстваи материальни база дегIаккхувлеи чIоагIъеи, культура учреждененйи районни цIенойи сеть шеръе. Бахача наха кино хьоихаш гIулакх делга эргадаккха, кинофильмай, хIаьта иштта спектаклий, концертни программай, художественни выставкай идейни художественни боарам лакхбе лерхI. Деррига дергда наьха культурни, идейно-политически, эстетино-художественни, профессионально-техническа, салаIара боарам айбара эша хьалаш вIаштIехьдахара.

Цу хьакъехьа доккхийи бехктоккамеи декхараш латт вай профсоюзни организацешта хьалхашка. Керттерен эггара хьалха вIаштIехьдаккха дезари да къахьегача сага йоакхо яр. Хала хете а, доаггIача тайпара кхоачашдац из хIанз а.

Моттигашкара хьалаш техкача гуш да республика культура организацей администрацей, профкомий балха тIа дукха кхоачамбоацараши ледарлонаши нийслуга. Хьаэцаргъя вай, масала, А. П. Чехова цIерагIа йола республикански библиотека. Дика коллектив я укхаза болх беш яр, деррига ду наха коммунистически кхетам луча партийни организацешта гIо дара.

Цунца цхьана белгалдаккха деза коллектива къахьегама хьалаш геттара во долга. Дий шу совгIа ха я библиотеко ремонта хьалашка болх бу, тишъенна лифташ запасни сатхалаши квалифицированни специалисташи ца хилар бахьан долаш дукхагIйолча хана болх ца беш латт, пайдана яц вентиляционни установкаш.

Ца аьлча даргдац Гудермески районни типографе полиграфистий балха хьалех а. Цкъарчоа хетадала тарлу укхаза деррига дика да, аьнна. Ерригача цехашка оттаяьй кондиционераш, чура а арахьа а ремонт яьй здание. Бакъда, геттара готта я болхлошта, дIа-хьа верза а йиш йоацаш, хIана аьлча хIанз а къоастадаьдаьинадац производственни майдаш шеръяра е керда типографи хьалъяра дош. Кхы дикагIа хьалаш дац республика дукхача кхыча районни типографешка.

Планови заданеш тIанийца декхараши толаме кхоачашдара шерра таронаш ду социалистически яхьо. Сага фактох доалача беркаta дукхача формаех цаI я из. Яхье хьалха а латташ, карарча шера бIаргчача пятилетка а планаш кхоачашъяьрех я издательствай, полиграфеи книжни торговлеи гIулакхашта йолча Управлене предприятеий организацей коллективаш, «Грозненский рабочий» яхача издательства коллектив, Шелковской, Ачхой-Мартановски, Гудермески, Малгобенски, Назрановски, Урус-Мартановски, Шалински, кхыча районий киносета дирекцеш.

Бакъда, гIулакхаш иштта дика массанахьа а дац. Къаьстта актуальни да из дош киносете. Укхаза хIара ялхлагIа киноустановка, кхо кинотеатр, хIаьта иштта киносета цхьа дирекци лоархIаьяц планах. Планаш кхоачашъяьяц Х. Нурадилова цIерагIча театра, «Вайнах» ансамбла, теникий театра коллективаша. Цар а, хIаьта иштта М. Ю. Лермонтова цIерагIча эрсий драматически театра, Госфилармоне болхлоша а геттара эсала баьб шефски концерташи спектаклаши увгтаяра болх, вIаштIехьдаьккхадац индивидуальни шефство лелаяра гIулакх. Из хьал дIахо ла йиш йолаш дац. Дукха кхоачамбоацараш, ледарлонаш ювлийт культураи искусстваи учреждененша юрта къахьегамхошта гIулакх деча даькъе а.

Иштта, профсоюзни комитетий балха тIа нийслу кхыдола кхоачамбоацараш гуча а доахаш, парте дIадехараш кхоачашдара нах оарцагIбоахаш профсоюзни комитеташа де дезарех дийцар докладчика.

Доклада чулоацам шербеш, кIоаргбеш дар пренешка Т. Габисовас, К. Мусаева, Р. Мальсагова, В. Тимуркаева, А. Хациева, С. Мачильскаяс, З. Ахматханова, С. Докаева, даь къамаьлаш. Пленуме тIанийцар 1986 шера дола социалистически декхараш. Пленуме дакъа а лаьцар, къамаьл а дир Нохч-ГIалгIай АССР культура министра заместитела А. Г. Киндарова.

Р. АУШЕВ.

«Союзспецгазрем строй» яхача треста чуйоагIача йиъ лагIча ПМК газоэлектросварщин волаш болх беш ва Осканов Къамболат.

НIаьхен сий долаши я цун къахьегама биографи. 40 шу да болхлочо шийна дукхаезаеннача говзалах болх бу, вешта цу юкъа Осканова кара ца ерзаеш цхьаькха гIишлон професси яц.

Осканова карагIдаьннар мах ца беш дисадац. Цунна еннай Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден, «За трудовую доблесть» яха медаль, «СССР Минстройпрома отличник» яха знак, из иштта ва массехк пятилеткай ударник.

СУРТА ТIА: Къ. Осканов.

И. ПЛИЕВА сурт.

Газетни темаегIа

Массаза дош хоржаш

ОБЗОР

Тахан коммунисташ, деррига советски нах кийчлуш ба КПСС XXVII съезда бахама боагIара накъабахара. Журналистий декхар — 1985 шера а ерригача цхьайтталагIча пятилетка а планаши тIанийца социалистически декхараши дизза кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбахар. ХIаьта Назрановски района «Ленина никъ» яхача газетага хьежача гуш да, цу дешашта журналисташа боккха теркам тIабохийтилга. Арайоалача газета хIара номера тIа бIаргаго йиш я «КПСС XXVII съезда накъадолхаш!», «Къахьегама вахте», «КПСС 27 съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яха рубрикаш. Царна кIал кепаеттача материалаш тIа дувц къаьст-къаьстача коллективаша, бригадаша, звеньяша доахача толамех, продукци дукхагIеи дикагIеи хилийтара, кхом бара, хьурмат дара лоаттабеча къовсаме хьалхалаттача предприятей, боахамий, къаьсттача къахьегамхой опытах.

Социалистически яхь лелаяра дешаш гIеттадеш пайда ийбу тайп-тайпарча формаехи методехи. Из тема кIоарга уйла а еш йоашх. Масала, теркам тIаолаш я хIара декада итогех лаьца газето кепаетта сводкаш. Цар тIа цIераш йоах аргIанарча декадагIа районе хьалхара моттигаш яьхача коллективай къаьст-къаьстача къахьегамхойи. Хетаргахьа, цу тайпарча сводкай эффективность кхы а лакхагIа хургьяр, нагахьа санна хьалхалаттарашца цхьана тIехьабусарий а цIераш йоахаре.

ХIара бетта «Ленина никъ» журналисташа арахец «Социалистически яхьа экран» яха оагIув. Цу тIа араювл района толашагIа йолча партийни организацей балха опытах а цунца цхьана социалистически яхь лелаеча кхоачамбоацараш, формализм гучаювлийтачарех а лаьца йола корреспонденцеш. Иштта укхаза нийслу социалистически яхьа нравственни оагIонаш хьахьокхаш йола материалаш. Масала, белгалъяккха безам бар са «Ленина никъ» газета тIа укх шера 24-ча августе кепатеха «ЛоархIамерча профессех дола къамаьл» яха статья. Цу тIа автора дувц района хьайбаш леладерашта юкъе яьржача социалистически яхье доярнаштеи телятницаштеи карагIдувлараш мара хьа ца гойтилга. ХIаьта яхьа юкъе ца увзаш бус скотникаш. «Из нийслу фермашка къахьегам хьаькъалца вIаштIехь ца баккхарах, — йоах автора. — ХIара доярикана чIоагIъяьй ше-ший группа, бакъда, скотникаш массанахьа а кхача безаш хул. Цудухьа, цхьанна а скотника вIаштIехьдалац, мел хьажача а белгалвала».

Автора шийи статья тIа гIеттаер лоархIаме проблема я. Из къоастаяра деза а белгалдоаккх цо: хIара скотника тIачIоагIъе еза ший-ший хьайбай группаш. Цу тайпара санна йолча материалаша айю «Социалистически яхьа экран» яхача оагIон эффективность.

Назрановски районе дукха я цахадлаш толамаш доахаш хьайоагIа коллективаш, къахьегамхой. Цар балха опыт кхычарна дIайовзийташ дукха болх бу районни газета журналисташ». Каст-каста кепаетт «Ленина никъ» оагIонаш тIа цIи хезача хьажкIаш леларий Кодзоев Бахьаудинен Гелисханов Ювсапеи, доярикай Балхаева Дуге, Темирханова Маржана, кхычар дикагIйола опыт ювца материалаш. Цар опытагIа пайда ийцар дуккхача юртабоахама къахьегамхоша. Из бахьан долаш карарча шера шоаш тIанийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашде карагIдаьлар района 220 механизаторийи хьайбаш леладерийи. Духхьашха, хIара кхоабача Iаттагара шера 4.5 эзар килограмм шура яьккхар 8 дояркас.

Районерча юххьанцарча партийни организацешка хинна отчетно-хоржамий кампани а шерра йийцар газета оагIош тIа. Цу темагIа лаьца язъяьча материалаш тIа дувцар цхьа маIан долаш дар — селханарчул дикагIа тахан болх бара де дезар фуд, шийна тIадиллача гIулакха хьалхара бехктоккам боккхагIа хилар кхета а деш, хIаране хьинаре къахьегилга дIадехар. Хоза а хеташ белгалдаккха дезаш да отчетехи хоржамехи йолча материалаш тIа дийцар духхьал отчет яьй алийта шаьра къамаьл а доацаш, боккъонца йола проблемаш, актуальни темаш яр. Нахa чIоагIа дагалатташ дола дешаш дар материалаш тIа дувцаш хиннараш. Цхьабакъда, цхьа кхоачамбоацар да. Цу лоархIамеча кампанех духхьал отчеташ мара тийланзар газето. Кхыйола жанраш йоацаш я? Масала, кIоаргга анализ еш дийцача дешаех йола статьяш, партийни болхлочунца яь беседа е собране доакъошхочо яь заметкаш? Уж формаш юкъейоалаяьларе газет деларий дукхагIа теркам тIаозаргбар.

Дерригача халкъага ювцийта араяьккхай КПСС Программа кердача редакцеи парте Устава де могадеча хувцамийи, 1986 — 1990 шерашка а 2000 шерага кхаччалца йолча юкъа а СССР экономически социальни дегIайоалаяра Керттерча лостамий проекташ. КПСС чурен арахьарен политика дег тIара къоабал а еш, городеи юртеи къахьегамхоша хьалхадоах, цу политикагIа даьнна беркат, советски халкъа хьал-таро дIахо лакхъяра, духовни боарам айбара дикагIа фу дича хургда яхаш, дича бакъахьа дар могаду. Ма дарра аьлча, «Ленина никъ» хIара номера тIа хIана яц аьнна нийслу «Съезда хьалхарча документий мутIарашка гIолла» яхача рубрикана кIал тайп-тайпара материалаш. Съезда хьалхарча документий формулировкаш нийсъяра, цар чулоацам кIоаргагIа хилийтара йола хьаьдда предложенеш тел цар тIа. Иштта терко ю балха тIа нийслуча кхоачамбоацарий, дувц уж ца хилийтара де дезачох. Масала, «Экажевский» совхоза механизатора I. Угурчиева дувц дIаде фу ца тоъар бахьан долаш коартолаш лелаераша ловча халонех. Цудухьа, механизатора бакъахьа хет коартолий а кхыйола юртбоахама культурай а фу кхеделга къаьстта дакъа а даь лелалича.

ТIеххьарча хана районни газетчикаша дукха теркам тIаухийт наха атеистически, интернациональни, тIемапатриотически кхетам балара. «Патриоташи интернационалисташи кхебеш», «Атеистически кхетам луш», «Эскаре гIулакх деш ба вай мехкахой» яха рубрикаш хул каст-каста. Къаьстта аз дагалаьцар «Ленина никъа» тIа ширъяьлиначa замах юхедиса гIулакхаш леладеча наьха ма ярра цIераш а йоахаш, цар деш дола зулам къаьгга хьа а хьокхаш язъяь 1985 шера 2-ча ноябре кепатеха «Боккъонца молла со ва» яха фельетон. Бакъахьа хетар цу тайпара йола материалаш районни газета тIа дукхагIа араювлаpe.

Цхьан дешаца аьлча, тахана дийнахьа лоархIаме а ира а йолча темаех безаме ешаргйолаши чулоацам болаши язде карагIдоал «Ленина никъ» яхача газета журналисташта. Цхьабакъда, кIезига дац цар балха тIа кхоачамбоацараш а. Тахан чIоагIа эша дукха темаш я газета тIа йоацаш, хIаьта яраш а кIоаргга яц. Эггара хьалха из доагIа Iилман-технически прогресса проблемаех йолча материалашта. Хоадамболлаш дола къамаьл хилац хIара предприяте кхомбарахи хьурмат дарахи. Къахьегама яхьа керда формаш леха, яхье формализм хьагучаяккха езача метте газето цкъаза кхоачам бу промышленностеи юртбоахамеи предприятей балха итогех сводкаши комментареши кепаеттарах.

Газета тIа каст-каста араювл шоай чулоацамга диллача кIоарга йоацаш, лоархIаме проблема е тахана ира латта тема ца гIеттаеш йола йоккхий материалаш. Уж а йолаш хул. Дукха нийслу духхьал хоам беча кепара йола корреспонденцеш. Социалистически яхье хьалхле лелаеш хьабоагIача къахьегамхоех язъяь цхьайола материалаш Iойийшача ха йиш яц цар шоай декхараш мишта кхоачашдаьд, уж кхоачашдеш мел низ дIабеннаб. Нийслу цхьан материало массехк тайп-тайпара тема чулоаца моттигаш а. Газета тIа наггахьа мара нийслац ялат кхедерашта, хьайбаш леладерашта, мугIареча болхлошта дош луш. Из бахьан долаш дукха хIама дов газета. ХIана аьлча, дош болхлочунна делча цо шаьреи хозеи хабараш а ца дувцаш, шоашта новкъарле ечох, нийслуча кхоачамбоацарех гучахьа дувцаргдар. ХIаьта цу тайпара материалаш безамегIа ешаргъяр газет дешараша а.

Тахан газета болхлоша дувлийтача кхоачамбоацарех керттерчарех цаI да цун оагIош тIа критика кIезига хилар. Цудухьа, хIара газета тIа хила езаш йола «Оаха яздаьчун лерагIа» яха рубрика нораягIац «Ленина никъа» оагIош тIа. ХIаьта кIезига я районе проблемаш? Ховш ма дий, планаш кхоачашйой а, хьайбай продукци яккхарга дIадолар районе дукха долга. ТIаккха тахка мегаций газето цун бахьанаш?

Материалашка дукха нийслу стилистически харцахьа вIашагIъехка предложенеш, штампаш, мотт шаьра боаца моттигаш. Дика уйла яц заголовкай. Царех цхьаяраш лозунгаш санна я.

Х. ШАДИЕВ.

Литературни оагIув

КЕРТТЕРА ТУРПАЛ—ВАЙ ЗАМАНХО

ПАРТЕ XXVII съезде тIаэцаргдола боккхача лоархIамера документаш уйла тIаяхийта Iомадеш да хIанз ерригача къахьегама коллективашка. Мохк экономически а социальни а дегIабоалабаре, Iилма-технически прогресс сихъяра, тIадиллача гIулакха хьалхара хIаране бехктокхам айбара, порядок а дисциплина а чIоагIъяра, коммунистий авангардани лоархIам гакхбара де дезараш белгал а доахаш, корта бола предложенеш тел къахьегамхоша. Укх шера планаш а шийттагIа пятилетка задаеш а толамъ кхоачашъяра шоаш де лерхIачох дуъц.

БIубенна ала йиш я: шоаш денна дош советски наха дизза кхоачашдергда! Иштта хиннад массаза а. Цо таро хилийтай вай мехка лоаццача хана низ бола экономически, Iилма-технически потенциал хьакхолла а из чIоагIа дегIайоалае а.

Цхьабакъда, хIанз вайна хьалхашка латтараш кхы а доккхагIа, кхы а чоалханегIа декхараш да. Цунга хьежжа дукхагIа хул писателаша де дезараш. Вахара массе доакъошка керда мулаш дахара наькха низ а хьинар а айдар, коммунизма идеалашта мутIахьа вола, нравственни догуйла цIена йола керда саг хьалкхевара вай партена хадданза гIо деш хиннаб, хIаьта массаза кург а ба советски писателаш. Цу даькъе шоашта тIалатта бехктокхам кхы а дикагIа кхетабир цар КПСС ЦК апрельски, октябрьски (1985 ш.) Пленумаш хинначул тIехьагIа. Цар решенеша дIадех низ болча а кIоаргача а дешаца, публицистически а художественни а произведеней персонажий вахарца хьоккхам а луш, наьха дегаш айдар, вахаре денале позици лувцаш уж хилийтар, вай дIахьалхашкахьа дахара новкъарле ечунца, заманца тарлуш довцачунца даим а къовсам лоаттабар.

ДIауйла йича адам цецдаллал да паччахьа хана дешар-йоазув хов саг наггахьа мара ца хиннача, вай республика экономике хинна хувцамаш. Тахан из да советски мехка халкъа боахамах дIакъаста йиш йоаца цхьа дакъа. Масала, вайцига арахеца мехкдаьтта продукташ, тайп-тайпара оборудовани, кхыяраш бIаьш городашка а доазол дехьа а кхоач. ХIаьта вайна эша тракторaш, машинаш, удобренеш, дукха кхыйола хIамаш кхухьийт союзни а автономни а республикашкара. Цхьабакъда, цул кIезигагIа тамаш йолеш хIама дац нохчий а гIалгIай а духовни вахаре хинна эргалонаш.

СОВЕТИЙ Iаьдал дахьиначул тIехьагIа хьехинна да нохчий а гIалгIай а художественни литератураш. Юкхьанца денз парте тешаме гIончий болаш, наьха дегашка цIенагIа, сийрдагIа йола уйлаш гIеттаеш, кердача вахара шерра пропаганда еш, тIехьдисар, зуламе дар хьагучадоахa произведенеш кхоллаш хьабаьхкаб вай писателаш.

Книжкаш дешарий теркам тIаузза прозаически а поэтически а произведенеш — стихаш, поэмаш, дувцараш, повесташ, романаш язъяьд цар. Нохчий а гIалгIай а писателий произведенеш эрсий меттала, вай мехкарча кхыча къамий меттала яьхай. Цо кхы цIаьхка а бакъду вай литература бера ханагара дIадаьнна хилар, из дегIадена хилар. Идейни чулоацамцеи художественни формацеи белгала йоала произведенеш вай литературе хилар хьахьокх цо.

Бакъда, къаман литераторий дукхагIа йола произведенаш исторически а бытовой а темашта хетаяь я. Уж эшащ яц ала гIертилга дац вай дувцар. Хала хете а, белгалдаккханза далац, заманхоех, тахан вайна юкъе бахача а къахьегача а нахех йола произведенеш нохчийн гIалгIайн литературе пIелгашца лархха мара ца хилар. Долче, кагиркхоша масал эцаргдола, гIулакхашца, оамалашца уж цаьна тара хила гIертаргбола турпалаш вай литературе кIезига ба.

Цу тайпара нах бац-те вайна гонахьа? Уж дукха ба, массанена бовзаш а ба. Царех ва гIишлошъерий бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал Хаджиев Шамсудин. Республике дика довзаш да Хаджиева интернациональни бригада доаха толамаш. Укх шера гIоръяьннача гIишлонхой хилар СССР Паччахьалкхен преме лауреат.

Назрановски районе яйза ца Iеш, ерригача республике а йовзаш я «Октябра 40 шу» яхача совхозерча хьажкIаш лелаечун Кодзоев Бахьауддина цIи. Цун звенос хIара шера чIоагIа хьувкъаю хьажкIаш. Масала, соахка 200 гектарах хIаране тIара 106,3 центнер чуера. Из ерригача Нохч-ГIалгIайчене рекорд яр. Бакъда, цунах а кхоачам бацзар цо. Укх шера хIара гектара тIара 113,9 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуийцар звенос!

Тахан кхы а бIаьш болча производстве, юртбоахаме хьалхалаттарий цIераш яха мегаргъяр. Царех хIаравар художественни литература турпал хила йиш йолаш а гонахьарчарна хьоккхам гойта йиш йолаш а ва. Уж ба республика сий доакхa, массане дIаэца мегаргйола хоза оамалаш йоахка нах. Уж дIабовзийтара, цар сийлен гIулакхаш хестадара эшар дуккьал цхьа хIама мара дац — писатель ма могга вахара гарга хулга, вахар дика довзаш хулга. Теша дог доагIа беррига советски писателаша санна, Нохч-ГIалгIайчен литератораша а из бехктокхаме деккар дизза кхоачашдергхиларах.

А. ВЕДЗИЖЕВ,
писатель.

ХАМХОЕВ Ахьмад

ДОТТАГIАЛ

Дегаца чIоагIдеш, меттаца нийсдеш,
Уна нIана ца латийташ
Леладелаш доттагIал!
Хало еча, кIал ца дуташ,
Аьттув баьлча, дIа ца кхоссаш,
Леладелаш доттагIал!

Вахар санна, деза хеташ,
ЙиIий бIарг мо хоза лерхIаш,
Леладелаш доттагIал!
Йиша санна тешам болеш,
Нана мо гаргара долаш
Леладелаш доттагIал!

Хьогал яккха хий эшаш мо,
Хам беш, сийдеш, ца дожийташ,
Леладелаш доттагIал!

Сибат довза, бIарг эшаш мо,
Боча лерхIаш, хозал талаш
Леладелаш доттагIал!

Гаьна-гарга, миччахь хуле,
Матта шаьра, бехке доацаш
Леладелаш доттагIал!

Фухха, моллагIа шоашка оале,
Сима къамаьл юкъе доацаш
Леладелаш доттагIал!

Iоажал санна къахьа дeций,
Наха тесса цхьоала висар?
Леладелаш доттагIал!

Ткъам кагбенна лаьча дeций
Ший доттагIий диках ваьннар?
Леладелаш доттагIал!

Ткъоеро йоаца пола хи бeций,
Уллув отта воша воацар!
Леладелаш доттагIал!

Цу вешийна нийса дeций
Тешам бола новкъост хилар?
Леладелаш доттагIал!

ЧАХКИЕВ Капитон

СА ЛИРАН ОАЗ

Дехкадац аз ахчах
ЦIеца яздаь иллеш,
Дега уйла
Дошох хийцавац.
Сай дегIа духьа
Хьа сийле ехка,
Са мохк,
Со лаьтта вахаш вац.
Хьоцара къаьста,
Цхьан наьха мехка,
СагIадехарг хинна,
Со лийннавац.
Е маьлхара иллеш
Наха доахаш,
ГIейгIане велхаш
Леларгвац.
Со хьа воI ва,
Са хьамсар Даьхе,
Турпалча деной
Поэт со ва.
Нагахь, ха кхаьча,
Со вала воже,
Сай хьамсарча лаьтта
Со вожаргва.

Наьха карта юке,
Миска бо хинна,
Са дегIах къаьста
Со улсаргвац.
Кер чура хьийддача
Са дега цIийха
Мецденна жIали а
Дузаргдац.
Са даьнна Iуйра,
Со ваь ди санна,
ГIар-тата доацаш
Юсаргьяц.
Е меца бертий
Са таьзета яьхка,
Са боарза гонахье
УвгIаргьяц.
Хов сона, Даьхе,
БоагIа мах ца беш
Iа ютаргйоацалга
Са лиран оаз.
Цудухь, кхо ца деш,
Поэта мулках
ДикагI доа рузкъа
Тел хьона аз.

ЧЕМХИЛЬГОВА Мадина

НИЗ БАЛАРА...

Низ балара оалхазар хинна
Ткъамашца гIатта — сигале гIо,
Низ балара седкъа хинна
Сердал тела, лаьтта го.
Низ балара маьлха йIовхал,
Наьха дегашка йоассае.
Низ балара халкъашта юкъе
Даим машар лоаттабе!

Ираз хетар: низ хуларе,
Бе вахарца наха тоам.
Цар дегашка бала боабе,
Кхуваре хьалхе дIабе хоам,
Селла кхераргьяцар чIоагIа,
Хайча даьлга наха товр...
КIезига дийлхе дале а догIа,
Лаьтта доккха хул товр.

КАРТОЕВ Йоакъап

ПАРТЕГА

Парти, хьеIа хьаст мо,
ЦIена я хьа уйла.
Иштта цIена ба-кха
Iа мелдечун оала.

Со тIахьех Iа, парти,
Сийрда кхоане кхолла;
Во мелдолчун са дувш,
Дикачун лард йолла.

Хьона яйнай харцо,
Байнаб тIеме ала —

Ленина никъ хьийза
Эшабаьб из бала.

Сийрда къулба хинна
Соца ба хьа хьехам:
Аз дIахьоча наькъий
Новкъост, дега тешам.

Хьона аз дIалургда
Пхьаьний цIий ца кходеш,
Укх лаьтта се мел вак,
Вахаргва хьа сийдеш.

УГУРЧИЕВ Азмат - Гири

* * *

ХIана боабу саго шийха тешам?
НеIалт хIана оалийт шийна цо?
У доаллаш мо хIана уд цох безам?
Нах сагота хIана бац из го?

ХIенад цун чутехар селла Iаьржа?
Наха даим футтаре цо ю.
Мож я цун хьаргIий ткъам мо Iаьржа,
Сужне ухаш денна дуIаш ду.

Езац цунна дийша йоагIа йиIиг,
Ша а вац из алап ала хоаш.
Гучахь боахаш ва из суякьа буртиг,
Харцахь - бакъахь ца хов анташ деш.

— Хьанхьечай ер Iаьса зама яхаш,
Топ кхоссаш мо оал цо хIара дош.
Сага халагI хетаргдар е лохаш
Юрта юкъе лел из Iо ца ховш.

Тlаккха саррахь наьха бунашка гIолла,
Кулгаш хьекхаш, котамаш цо лех.
Оршот бусса зератера воагIаш,
Наьха картах декъа саьргаш доах.

Тамаш еций лаьтто из кхабар,
Е цIи яьнна цIерагIа ца вагар.
Арадаьлча нагахь цун чудоаллар,
Мохк хIалакбе из цаI тоъаргвар.

Баснеш

ЧАХКИЕВ СаIид

Сесагацара къастар...

— Бек, хIанав хьо бов мо саьхка
ДIа-са хьежаш, кадаш чIоагIа?
— Бехк бий хилча: дов а даькхка,
Сесагацара къаьста воагIа.
— ВоагIа ях Iа.
Хургда бахьан.
Лерг ма вар со хьа во гучул.
Из дий... гали сенна дахь Iа?
— Яьсса шушаш я са цу чу.
— Яьсса шушаш? Сенна? ХIана?..
— Молаш вар со чхьагIар, къаракъ...
Хье да волаш мелдоа хIама
Дахьо, аьнна, ваькхкар ара.
Хьайицар аз, — из сох елар, —
Яьсса шушаш, гали, пела.
Кхы са доалахь хIама дацар,
Сайдар Iаг а бутаргбацар.
Шоана хезараш бегаш бар.
Бакъда, пийслу иштта дар.

ПЛИЕВ Махьмад-СаIид.

Нах хьабаьннаб...

Нах хьабаьннаб маймалех...
Мишта теш пу къамаьлех?
Миллионаш — баьнна хур.
Бакъда, ер да сона гур:
Цхьаьне нана, хов, я эп.
Цо ваьр хIамилг яьккхе, теб.
Вож ва нана-виро ваь,
Сий дац воккхагIчуи, ший дав.
Цогало ваьр говза лел,
Цуина гIоагI хет ший кхел.
Ши муI сания, кстол лоац.
ТIоа хьаэцаш боахам боац.
«Ер фуд?..» — яхаш хохк цо поал:
ЦIена болх бер бIехвеш лоалл.
Лаьхе, лохе па деш дов,
Уллув къуй дIаннийсбе хов
Барт бетт царга, цIогIа хьекх.
Бакъда, къоал цар нийсса декъ.
Ломага а хIамилг кхоач.
Духьал ваьннар гIум еш оач.
Дуъ по-мел цо, «заггIе» вел.
Боахам Iувдаш етт по гел.
«Сона — пайда!» — да пун доал.
Цуи чам миллионех боалл.
Гучавоале, ахча хец,
Цхьавоа ревизор а эц.
Балхар бIех па луш дIавоал.
ХIамилг йолчча гучавоал.
Ушалал вах пхьидо ваьр.
Гуш вац мехко, халкъо лаьр.
Iо а хийца Iаьржа модж.
Лелаш я из дарша бож.
Хьа, са, мехка бала бац,
Хих цIи йоале — цек гIа вац.
Берзо йогIий сомий га?
Берзал чIоагIагI тох по га...
Кхалсаго ваьр балха воалл.
Заман кхела ду по доал.
Лахкадоах по мехка сий.
Иза-м ираз дар ма вий!
Хада деннар. чIоагIдеш, хотт.
Цун кулг кхийттар — хьийкъе отт.
Ший хьинарва халкъ по кхоаб.
Вахар хоздер кIантий боаб!..
Нах хьабаьннаб маймалех?
Мишта теш пу къамаьлех?
Миллионаш баьнна хур.
Бакъда, ер да сона гур.

ЛОАМЕ

НАЬКЪАХОЧУН УЙЛАШ

ЦаI шоалагIчох аргаш до ла суртан санна, шера дизза хувцалу лоаме. Сога аргда: шера дизза-м деррига дунен Iалам а хувцалу. Вакъда. Амма, лоаме ший тайпара я. Н. Рериха хьисапе хIама да из. Цун хозал женна а йиаь а варгвац. бIарги доги Iобадаь варгвац Маьрка-я! Йолчча бесса из дIаюца хьакорадагIац дешаш, чуъяра мо карара лелх уж...

«IАРАМХИ»

«Iарамхи», бакъдар аьлча, маьлхара латтар. Цхьайола корпусаш цIенъенна дIаьлхай, вожаш хьокхаш хинна латт. ДIа-хьа кхайса бетонни бIсагIий ухк. ЙоархI тIайсалаш латт... асфальта наькъашка. Фу хилар укхаза хIанз? Массанена ховш ма дий, «Iарамхи» курорт а тIаккха санатори а илла эггара унахцIенагIчарех моттиг йолга. Йохаль дIа хIана яьккхар укхазара санатори?Наха-м еррамо йола моттигаш еза ма лелайой. Укхаза дарбана мел ихараш бийрза баьннаб-те? Кхы боацал-те? Ткъаь иттлагIча шера Iойиллаяр курорт «Iарамхи». Цу ханара паччахьалкхен гIулакхаш тIа хинна нах а их бцига салаIа, дарба дайта. Хоза дIадоладеннадар цун истори, чIоагIа гIайгIане чакхдаьнна мара. Дийхна хьу йизза сакъерда арабаьле, салоIаш бараш хулар хьалха. ХIана оалхазараш а хьелха мо декара тIера хетанзар сона.

Эггара хьалха «Iарамхера» салоIа моттиг сона бIаргаяйра ткъаь бархI шу хьалха. «Iарамхе» хозал аз могайича, цхьан воккхача сага аьлар: «Э-э, кIаьнк, хиннача хозалах-м эх а йисаяц. Ховргдар хьона из яьча ханара сурт бIаргадайнадаларе».

«Б-э-эl» — хьалха статуя лаьттача пьедестала тIа а яьнна, Iехаш бIийг латт.

ЛОВШХОЙ ТIАЬ ЙИСТЕ

Укх бIаьстий «Iарамхена» эгIахьа аьрш хаьрца никъ дIакъайлабар. МагIахьа лоам чу мел бахараш Iохоадабир токхамо. Нагахьа вахамза варгвоацар Бейне хьатIа а ваьнна, боккха го а баьккха, ваха везаш хулар. Ши бутт совгIа ха яьлар из во таро иштта латташ. Токхамо электрически сердалон бIоагIий а чудихьар. Фу дергда Iа, хIанзара лоамаро — электричество йоацаш ди даккха хала хеташ ва — зама хувцаеннай.

Юртсоветага, районе хабар дир наха. Лийткъар. ТIаккха баьхкараша керда никъ баьккхар дийхка хьу а йохаеш. Готтига такилг, хьалла машина дIаяхалла, духьала йоагIар дIаерза моттиг а йоацаш. Цу наькъа тIа ивари ль, вIашкакхийтта латтар кхо машина — шиъ «ГАЗ-24», цаI грузовой. Ше-ше бакъву шофераша.

Тока саьргаш хIанз а дадаш хургдар электросетерча болхлошка нах хьийжа баларе. Дийнача корсьмех цар шоаш дIахеттар уж. ХIаьта бIоагIий а цкъа догIа мег...

Морч болча наькъа тIа гIолла урагIа долх тхо. Цхьан хана воккха саг Ахьмад вахар укхаза. КIаьда, безаме саг вар из. Цун коа а лаьтте, арадовл тхо «Вахари валари цхьан наькъа тIа лел», — аьнад моцагIа ваьхача хьаькъал долча саго. Болгарски йоазонхочо Дойчева йоах: «Кашмаш Iоажала белгало яц, вахара белгало я». Ма бакъ да-кх! Ваха ца хиннар вала хургвий? Иштта уйла лакхъенна, се мишта вода ца ховш, урхе йоаккхаш воаллар со, цкъаьннахьа хьахезача гIараша лаьтта воссаваьвецарс. Ловшхой тIаьл дехьа хин йисте хоза бай ба. Цу тIа пхьегIа йилла багIачар еш хиннаяр уж гIараш. Къамаьл тоссалу са новкъа йоагIача сесагаца. Водаш водаш цхьа хIама дага а деха, экхийта хетт аз:

— Цон дукхагIа хилийтар духьа заьзгаши корсамаши йоагайой оаш?

— Йоагаю, жена йол еза Iаннa яа. Цоко Iул кхоаб. Заьзгаша фу кхоаб? Мел пайда боал жегара?..

— КIотаргийи гаьнийи овлаша соцабаь латт лаьттан йийхьа тIоа. Уж дIаьлча догIаша Iокхухьарга тIера лаьтта. Массехк шу даьлча кIалхара берд хьагучабаргба. Кхы дунен тIа овла лета баьцовгIа тIаяргьяц. Иштта да лаьттан гIулакх, — аьлар аз.

Йист ца хулаш йоагIа сесаг. Уйла еш. Яйта Iа уйла! Мехка мел волчунга цу тайпара уйла яйта еза вай. Вай дIадаьлча тIехьабоагIараш а баха безаш бeций? Ходдь мара пйрчадаккха бокъо яц вай воай цIа, воай мохк, воай лаьтта.

ОАЛГАТIЕ

Лоаман Iаьдалагiа йоккха юрт я ОалгатIе, 30 цIа да укхаза. УнахцIена, гIов-кеп делаш ба лоамарь нах. Боарамал тIехваьнна текха саг гургвац. Цкъа-дале, лоамашка атта варстаргвац. ШоллагIа-дале, безама, санъердама шунаш дуаш багIа йиш а яц цар. Къа чIоагIа хьег!

...Ткъо шу хьалха сайца цхьа новкъост а ийца мангала хана лоам вера со. Тха фусамдай боккхийнах бар. Цхьан-шиш дийнахьа царна новкъостал де лаьрхIар оаха. Сецца тхо гIайттача, истола тIа кийча латтар марта — йоккха Iаькъа йизза кхерза думи. Тхона дукха хIама дуадаланзар, амма къоаночо алсамо бист баьккхар. Оаха юача хIаманга а хьежа, шийн Iаьдалагiа хьаста енна, доастама даьхар тхо йоккхача саго:

— Наналгаш яха шун! Фу низ хургба котама кIориго миссел мара хIама ца дуаш хилча. Болхлой хIама юаш хул.

— Ховргда вайна, — аьлар Iалихана. — ДIаэттар тхо мангал хьакха. Со-м ховш вар се яхье валарах котваргвоацилга. Шерра когаш дIа-хьа а оттабаь, саббаре волавелар къоано. Кхы цу боларах цавохаш деликъийга кхаьчар. Мангалах эг тохача хана мара са а лаIацар. ТIехьа ца виса гIерташ вар са новкъост — Iалихан. Деликъийна хIама дика диар берзо! Воаккхача сагал тIехьа ца вусаш. КIалгIолла велакъеж вож. Бера Iоежа эг хьаэца ца могаш вар сарахьа Iалихан. ШоллагIча дийнахьа тхо долха тхьайса уллар из. Боккха Iа наха сома ваккхийтанзар сога. Йоккха саг лувш яр, «берашца яхье ваьнна ваьллав-кх ер» яхаш, «Вераш» ткъаь пхиппа шу долаш, тоабенна кагий нах бар, вож — 81 шу долаш...

* * *

Пхьерал тIехьа ЗайнаIабийтарцига Iохайцаа дагIаш школа хьоайир оаха. 40-нел тIех бер да юрта школе аха йслаш. Гаргара нах болболча дIаухийт уж.

— Къорача лоаме цхьаккха ва тигац, оал тхога, леткъача. Ер-м яц сел баьде моттиг. ТIаккха, яле а, цхьане сийрдаяккха езаций. ХIанз тхо цIенхаштта из дош республика кулгалхошта хьалхашка оттаде безам болаш да. ЛерттIа дийша хьехархой бахкийта, аргда оаха. Тхо, ноаной, гIоргда цу гIулакха къахьега. ХIанз а дагадоахк сона арахьа лийнна сай бераш. ЧIоагIа хало хьийгар цар, — яхаш кадаш ягIа Райхьант.

Дукха хIамаш дагадоахк лоамарча наха.

— Ираз дола нах сайрийна телевизорга хьежаш багIа. Городе вахача мара кино а гац, — йоах цар.

— Ай, кхычахьа, даха хIана долхац шо, укх халача мехкара дIа а даьнна, — оал са новкъоста.

— ЦаI ваха везаций укхаза? Жаи доахани леладе дезаций? Дулхи тхан эшаций мехка? Тхо Iема ма дий. Кхычахьара хьабоалабаьраш бутт балале бовдаргба. Тхо укхаза тхоаш даххача хоза, культурни даха безам болаш да.

Бакълув уж! Боккха кавказски никъ Iобилла болабича кхы а дукхагIа эшаргба цига нах. ХIаьта а дукха да ахкарна эшараш, дIа ца кхоачараш. Болх хьабе моттиг езар. Гой, лоаме тхан мохк ба, из дукха да цига. Iан йIаьхача бийсашка аьхинга пазаташ ергьяр. Вай мехка шийлача моттигашка чIоагIа эшаш я уж. Хийтта ферташ е хов кхалнаха. Цхьа цех хьайийллача мел пайда хургбар. Цхьа кулг-говзал Iомае езар маIача наха, миччахьара хьехархо хьа а воалаваь. тIехках. дахчах, оьшках говза хIамаш е Iамаргболаш. КIира цкъа мукъагIа кинога хьажа таро Iалашъе декхарийла бар района культура болхлой.

Укх тIеххьарча 20 шера цхьан саго цхьа лекци йийшаяц ахкарна. Гаьна я аьлча, мукъабоал.

Деррига шоашта эшараш да-их укхазарча наха дувцар: школа, телевизор, кино, лекцеш, болх, маьрша никъ. Уйла йича, дика а да из цар дIадехаш: баьде боацилга да, сердалонга кхувдалга да.

* * *

Iуйрийна турмат хьежаш латт тхо, Аьрзе оагIорахьа.

— ГIала лехий Iа? — йоах воккхача саго Мовле.

— Лех.

— Укх Iай хьерцар из...

Кер шелбелар са. Эзар шера лаьттай из, укх шера ежай. КIеззига кулг теха хиннадаларе латташ хургьяр. Малав из гIулакх леладе декхарийла вар? ЖаIуша желаш е Iолаш латта гIалаш ма йохае ала дезар малав?

Хьалха даь цIеною чIагаргий бIенашта тара хиннад. ОалгатIе цхьа-шиъ дисад царех. Бердах дIа а тоIадий, лоха тхов а болаш, эIамига норилг а долаш хиннай уж гIишлонгаш, цу ханарча тароига хьежжа. ХIанз докхийча паргIатача цIечошка бах нах. Коашка машинаш латт. МоцагIа ийца лоамаро вовзаргвоацаш хувцаеннав. Беррига советски нах санна, из дунен паргIатонах кхеваьв Советий Iаьдало. Цунна эшачунга хьажар, цунна доагIаш дола новкъостал дар вай массане декхар да. ХIина аьлча, даьсса латта цIеною тишлуш санна, безаме йоацаш хургья нах ца баха лоаме...

I. КОДЗОЕВ.

Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурт.

Халкъа багахбувцамцара

БАЛАЙН БОТИ

Цхьан юрта бахаш хиннаб Балай яхаш мари Боти яхаш сесаги. Сарралца вижа аллари хIама даари мара кхы деш а дуташ а хIама доацаш хиннай Боти. Кхыметтел меттара хьал а гIетта, дIанхайда шийна хий мала а бIукъожош, из а шийна марнанас е мардас дIакховдадича бакъахьа хеташ, селлара мекъа саг хиннай Боти. ХIаьта иштта «тоавенна» воIи «шийсъенна» нуси шоай хилар наха дIа ца хайта гIерташ ден а бус а къахьегар бахьан долаш, кастта дегаш а даьттIа дIабаьннаб боккхий нах.

Кхычарна, къаьстта къоначарна, акхарех во масал хургдоацаш дийна боллашехьа а дIабехкаба бакъахьа ба вай ераш, аьнна соцам баьб уж бахаш хиннача юрта кхетачено.

ХIаьта иштта ворда тIа а баьхна, царна къаьна кIувс тIатесса, кашамашка уж дIахьоча хана, тIатессача кIувса кIал шоашта сов йIайхъ а садикъа а хиларах, геттара мекъа бола Балайн Ботин шоашта тIатесса улла кIувс дIабаккха яхаш дехар де болабеннаб.

— Эъ, фуд оаш хIанз леладер? Мича хьо оаш ераш, хIанз а дийна бола нах? — хьаттад Балайсен Ботен деш дола узамаш дIахезача кашамий коанаIарга царех кхийттача наха.

— Ераш кхоабаш хинна боккхий нах байнаб, хIаьта а шоай мекъалах моцала боврговолаш нах ба ераш. Акхарех кхычарна во масал далар кхераш ерригача юрто яь ваIад кхоачашъе доахе тхо, — аьнад цу ворда тIа баьгIачар.

— Аз чIоагIа дех шугара, ма эца из къа шоай синош тIа, ма бохка ераш дийна боллашехьа дIа! Аз Iа данкха шортта тоъаргйолаш хьажкIаш лургья акхарна!— аьнад Балайнеи Ботенен тIатесса уллаш бола къаьна кIувс Iо а озабаь кашамий коанаIарга царех кхийттачарех цхьане.

Уж дешаш дIахезача Балайс аьнад йоах:

— Фуалъяьхха я уж Iа тхона лургйола хьажкIаш е яханза я?

— ХIаьта уж Iехьа а Iехьа, тхона сискал йоттаргий Iа? — хьаттад Боте.

КХЕРАБАЛАРАХ БАЙНАРАШ

Цхьан дийнахьа ший ворда тIа а вагIаш кхыча юрта водаш хиннав цхьа воккха саг. ХIаьта ше кхача везача моттига из дикка гарга кхаьчача хана цунна бIаргаяйний кхы дIахо никъ бе низ дIа а ца кхоачаш, цхьан гаьна Iийне Iохайна ягIаш йола геттара гIийла. къаьна. лазараша а балаша а кIалйитай-кх ер, аьнна хеталургдолаш йола цхьа йоккха саг. Ворд ца воагIаш вола воккха саг шийна бIаргагушше, ше яьгIачара хьал а гIетта, воккхача сагага цо дийхад цу юрта кхаччалца ше а дIаюгалар Iа, аьнна.

Говр а соцаь, из йоккха саг ший ворда тIа хоаьйй воккхача саго.

— Хьаний, малий хьо, йоккха саг? Фу сагото, бала болаш, мичахьа кхача лаьрхIа никъ ба Iа дагалаьцар? Хьа ханара бола истий-м цхьа доккха гIулакх ца хилча шоай цIагIа багIаш ма хулий! — аьнад наст-наста чIоагIа хала, кIоарга садоахаш из хилар а, цун геттара, чукхийтта бIаргаш а зийнача воккхача саго.

— Бокъонца бакъдар ха хьона лойя, со-м Ун-нанилг я! ХIаьта яха-м хьо водача юрта йода со. — аьннад йоккхача саго.

— Ун - нанилг хьо яле, хьо сенна хайний са ворда тIа? Йолле хIаьта сиха Iойосса укх тIара! — аьннад цох дикка кхеравеннача воккхача саго. ХIаьта вокхо-м цо фуннагIа-моллагIа дийцача а, Iойосса тигадац.

— Аз дув буъ хьона, воккха саг, хIаьта а вета а со цу юрта а кхоачаргья, айса дагалаьца гIулакх кхоачашданза а Iергьяц! ТIаккха со ворда тIара Iояккха а ца гIерташ, Iа со цу юрта дIакхоачайой, Iа сона даьча гIулакхага хьежжа, аз пхьанкха во дергдац хьона, — аьннад йоккхача саго.

— ХIаа даьра, сона во а ца деш, со хьоашалгIа водача юртара нах унах боабе йоаллий хьо? Йолле, сиха Iойосса са ворда тIера, адамий моастагIа! — аьннад воккхача саго.

— Аз хьо мел тешача хIамах дув буъ хьона цу юрта веррига а пхе сагах мара у ма кхетийтаргдац аз, — йоккхача саго а аьнна, из цу юрта дIа ца йитача ваьннавац воккха саг.

ХIаьта уж цу юрта дIакхаьчача шоллагIча дийнахьа цу ерригача юртара нах чIоагIа тохабенна хиннаб мичара денад а ца ховш наха юкъе шерра дIадаьржача унах. ХIаьта у кхийтта нах дIалаьрхIача нийсса пхи бIаь саг хиннав.

Цунна бехке ше волаш санна, из гIулакх чIоагIа дагадоаллаш, хIаьта а цу наха де новкъостал доацаш а виса воккха саг, кхоалагIча дийнахьа цу юртара ший гIулакхаш а даьха цIаверза новкъа ваьнав. Цигтача, цу новкъа юха а бIаргайнай цунна халла болар а деш цу юртара яьнна дIайодаш йола Ун-нанилг.

— Ма дош а хиннад меттахь, Ун-нанилг, Iа сона деннар! Ма наха хьалхашка текха варгвоацаш тийшаболх ба Iа сона баьр! Дув бецарий Iа сона биар? — аьннад цунга воккхача саго.

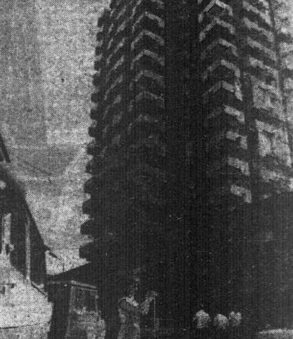
— Аз сай дош дохадаь хIама дац хьона, воккха саг, цигача хиннар, — аьннад вокхо.

— Ай, ва адамий моастагIа, пхиъ мара вувргвац аьнна дош а денна Iа-м пхи бIаь ма вийнавий! Кхы эхь дий хьона? — аьнна цунна тIавийрзав воккха саг.

— Бокъьала а сих ма лелахь, воккха саг, — яьхад Ун-нанилга, — цIена бакъдолаш да хьона цу пхеннегара дIа мел ийнкхараш лазарах а доацаш, цу лазарах кхерабаларах байнилга!

ДIаяздаьр

МАЛЬСАГОВ Абу.

ЕРЕВАН. ГIар-тата сага организмана миштa Iаткъ хьожаш комплексни тохкамаш ду Армянски ССР унахцIено лораяра министерства республикански акустически центра лабораторешка. Уж цхьана ду медикаша, биологаша, физикаша, математикаша, инженераша, городаш хьалъераша. Царех хьахулараша йиш хулийт центра болхлой гIар-татана духьаларча къовсама а сага организмана тата Iаткъаргдоацаш профилактика яра а гIулакхаш белгалде.

СУРТА ТIА: акустически центра йоккхагIа йола лаборант Сильва Минасян Еревана централььни улицех цхьанне тIа гIар-тата мелд хьожаш я.

Ю. ВЕНДЕЛИНА, Г. БАГДАСАРЯНА сурт. ТАСС фотохроника.

ПОЭТ А ПРОЗАИК А

Муталиев Хьаж-Бийкар ваьча дийнахьа денз 75 шу дузаш

Советски Iаьдала хьалхарча шерашна гIалгIай художественни литература хьахила лоладеннача хана дар из. Цу литература ларда еллача Беков Темботa а Мальсагов Зоврбика а произведенешта тIеххьа дукха ха ялале произведенеш кепаетта болабеннача хьалхарча писателий а поэтий а цIерашца яр Муталиев Хьаж-Бийкара цIи а. Цу хана денз ший тIеххьарча деношка кхаччалца ше хержача халача а сийлен а новкъа хьавера из.

Хала да укх лоацача заметкашца поэта битача берригача творчески кхоллама мах хоадабе, бакъда шеко йоацаш да цаI: поэт а прозаик а хиннача Хь.-Б. Муталиева ший творчестваца цIаккха йовргйоаца лар йита хилар. Массаза а вай сийрдача тахаленца, вайна гонахьарча сердалонца, адамий гIулакхашца ювзаенна хулар цо кхоллаш йола произведенеш. Поэзе а прозе а произведенешца цо кхоллаш йола образаш ювзаенна хулар вай Даьхенца, хьамсарча партеца, вай лоамашца. Укхаза керттера дар, моллагIча а йоккха талант йолча писатела а санна, вай берригача мехка, е шийн халкъа зIамига е доккха сурт шийн произведенеца цо дуллаш хилча, советски сага уйлаш, цунна хьамсара дар йоккхача поэтически говзалца хьахьокхаш хилар.

Нохч - ГIалгIайчен вахарца хинна а хулаш а долча дукхача хувцамий доакъашхо а теш а ше хиларах тарра, цо шийн берригача низаца, поэтически говзалца хьаллоацар советски наха карагIдувлаш дола доккхий гIулакхаш, шерра пропаганда йора Коммунистически парте, Советски Iаьдало белгалдоахаш долча сийрдачоа, вахар тоадеш, хувцаш долчоа.

Вахара дукхача оагIонашта хетабаь ба Муталиев Хьаж-Бийкара литературни кхоллам, бакъда цунца керттера дар да адамашта юкъера вошал, халкъашта юкъера интернациональни доттагIал йоккхача говзалца хьаллоацаш хилар, цунца цхьана сийрдачоа, прогрессивни долчоа тIахьехарца цхьана ма могга тIехьадусачоа, зуламерчоа духьал къовсам лоаттабара тIахьехаш хилар.

Писатела эггара хьалхарчарца цхьа дувцар дар «Большевикаш боагIа» яхаш. Вахарца хиннар хьахьокхаш а цунца бувзабенна а бар дувцара чулоацам. Укхаза вайна гу герзашца дика кийчъенна а тIема говзал йолаш а йолча деникински бандашта духьал гIайттача ГIалгIайчен къахьегамхой турпалал, большевикий хьалхаленца цар моастагIчунна еш йола духьале. 1919 шера июне деникинцаша ше ваь Экажкъонгий - Юрт йоагаяь, цхьаккха къахетам боацаш бераш, кхалнах, къоаной цар боабаь шийна дагадоагIаш хиннача поэта Муталиева къаьгга оттадаьча сурта тIа гуш да большевикий дешо, цар бакъдолчо къахьегамхой дегашка турпалал гIеттаеш хилар, бакъдар бахьан уж бов а кийча хилар. Писатела эггара хьалхарча произведенех из дувцар дале а, кIоарга чулоацами дика формеи хиларца цо тахан а дешаш вар тешавеш дола сурт оттаду, цунца да из маьхе хилар.

Граждански тIема шерашка лоаманхоша хьаьекха турпалал исторе цхьа оагIув хиларах тарра цIаккха дицдеш вацар Муталиев Хьаж-Бийкар цунах лаьца кердкерда произведенеш кхоллалга. Шийн произведенешца хинначун сурт отталаь Iацар из, цо тIахьехар къона тIехье даьй хинначох масал а эцаш бахара, кердадар, сийрдадар бахьан къовсам лоаттабара. Иштта «Ваьча юрта» яхача стихотворене тIа поэта язду:

йохаргйоацаш,
Даьша вайна йита фос,
Даьхе яхаш цIи а
йолаш,—
Маьлха санна леп цун бос.
Са юртара соца даьраш,
Тахан къона долаш шоаш,
Даьй баларо
хоздаь шераш
Керза ма доадолда оаш!

Ваха волалуш волча къоначa писатела Муталиевна гуш дар Советски Iаьдало, дакъа доацаш хиннача цун шийн халкъа кхоллам овлан тIара хийца ца Iеш, серригача вай Даьхен кхоллам а хувцаш хилар. Цунна гора хувцалуш латта лоаманхочун духовни кхетам, тоалуш латта цун материальни хьал, интернациональни доттагIала а коллективизма а уйла дегIаярца хувцалуш латта цун деррига вахар. ТIехьадиса, дицдаь хинна берригача нохчийн гIалгIайн вахар Советски Iаьдало йоако ярца тоадалар дар хIара денна гуш хиннар, хадданза дегIайоагIаш яр мехка экономика, хьа а хиннаяр дегIа а йоагIар формагIа къаман а чулоацамагIа социалистически а йола культура. Из деррига а къаьгта хьахьокхаш кердачоа тIахьехаши яр Муталиев Хьаж-Бийкара произведенеш «Керда хьаьший», «ДIайха кулгаш», «Бирса ди» яха поэмаш, «Даьхе», «Дахчан кад», «Са хьаша», «Къаьна Iаьла», «Посте», «Ленин са городе», «Турпалхочун цIи», «Са герз», «Турпалхочун боарз» яха стихотворенеш, «Хьалхара денош» яха повесть. кхы дукха а произведенеш вай берригача мехка, шийн халкъа вахарца хиннача доккхийча хувцамий писатела Муталиева хадданза уйла еш хиларах хьахинна я ала мегаргда.

Ше творчески болх баьча шерашка дукха а поэтически прозаически произведеней книжкаш арахийцад Муталиев Хьаж-Бийкара, дерригача Нохч - ГIалгIай художественни литератураца йоаггIаш йола моттиг дIалаьцай цар. Иштта, 1931 шера араьлар «Культармейцаш» яха цун пьеса. Укхаза хьахьокхаш дар гIалгIай юрта эггара хьалха хинна культурни хувцамаш, къахьегама сага кхетам кердача вахаргахьа баьнна хилар, укхаза къаьгга гуш бар кердача вахара пропагандистий хален сийлени декхараш кхоачашдеш хинна эггара хьалхара къаман интеллигенташ.

1934 шера арахец «Вай долх» яхаш цIи йола цун стихай сборник, цунна тIехьа, 1935 шера, арахец кхы цхьаькха а «Даьхе» яха цун стихайи поэмайи сборник. ДIахо йодача хана кастикаста арадувлаш да цун кердача поэтически а прозаически а произведеней книжкаш — «Посте» — 1940 шера, «Дицдергдац» — 1944 шера, «Стихаш» — 1957 шера, «Бирса ди» — 1958 шера.

1960 шера Нохч - ГIалгIай книжни издательстве арахец цун «Хьалхара денош» яха повесть, укхаза къаьга сурт оттадора НохчГIалгIайчене коллективизаци еча шерашка хиннaчун. Укхаза белгалдаккханза далац нохчий а гIалгIай а юрташка коллективизаци льча шерашка лаьтта къовсам классови маIан долаш хилар бакъдеш йола нохчгIалгIай художественни литературацара эггара лоархIамегIа йола произведени из повесть хилар. Цунга хьежжа дар дешаш бараша а критика а цун лакха мах бар. Иштта дика хеташ тIайийцар дешараша цу шерре а арадаьнна «ДоттагIий болча» яха цун очеркий книжка а.

Говзал хадданза лакхъе эзилга дицлац Муталиевна цIи хезза писатель ше хилча а. Из да шийн республике а цул гаьнна арахьа а вовзаш вола поэт Муталиев Хьаж-Бийкар 1956 шера СССР писателий Союза чуйоагIача Лакхерча литературни курсашка деша вахара а уж цо чакхъяхара а бахьан.

Массаза а гонахьарча вахарца бувзам болаш вар Муталиев. Халача лазарах цамогаш воллаше, цIаккха общественни болх битацар цо, дуккказа республика писателий Союза правлене членалла хийржар из, цо статьяш, очеркаш язйора газеташта, радиона, телевиденена, царца белгалдоахар производствашка а юрта боахаме а хьалхале лелаеш болчар къахьегама толамаш. Хадданза шийн книжкаш дешаращца вIашагIкхетараш хулар писатела, цар оалачунга, царна хетачунга шийн еррига уйла тIаяхийта ладувгIар цо.

Сона укхаза белгалдаккха ловргдар Муталиев Хьаж-Бийкара вахарцара кхы цхьаькха бокккача лоархIаме хIама. Из да цо цIаккха кIаьд ца луш, кIорда ца деш къоначa литератораш та новкъостал деш хинна хилар. Къоначун моллагIча произведенецарча дикачо, кердачо ше гIадвугаш хиларах тарра, цо юхьа-духхьал белгал а доаккхар дIа а оалар цунцара кхоачам боацаш дар, ледара дар. Лоацца аьлча, къаман литература партийни принципах дегIадара Муталиев Хьаж-Бийкара еш хинна йоакхо яр из. Цхьаккха шеко йоацаш белгалданкха дезаш да цхьаькха: цул тIехьагIа гIалгIай художественни литературе бальхкача писателех цхьаккха а Муталиева новкъостал доацаш вена ца хилар. Хадданза цо новкъостал деш, хьехам телаш бар хIанз бовзаш бола гIалгIай писателаш Боков Ахьмад, Ведзижев Ахьмад, Плиев Махьмад-СаIид, Чахкиев СаIид, иштта кхыбараш.

Республика литературни общественносто белгалдоаккхаш да гIорваьнна волча поэта, прозаика Муталиев Хьаж-Бийкара 75 шу далар. Писатель ше вайна юкъе вац, бакъда вайца йолаш а хургйолаш а я цо йита лоархIаме произведенеш.

В. АХМЕДОВ.

КУРКИЕВ Хьадиса Солсбик

Халача лазарах цамогаш хинна дукхa ха яьккхачул тIехьагIа кхелхав партеи къахьегамеи ветеран, республикански лоархIаме персональни пенсионер Куркиев Хьадиса Солсбик.

1906 шера Нохч-ГIалгIай АССР Назрановски района Дошалкъий-Юрта, ахархочун дезале ваьв С. Х. Куркиев.

1928 шера Коммунистически парте мугIарашка дIачуийцав С. Х. Куркиев. 1930 шерагара денз 1934 шерага кхаччалца, Малхбоален къахьегамхой Коммунистически университет чакхъяьккхачул тIехьагIа, цо болх баьб ГIалгIай облисполкома инструкторалла, «Сердало» газета бехктокхамеча редакторалла, парте ГIалгIай обкома отдела заведующелла, ГIалгIай облисполкома председателалла.

1934 — 1937 шерашка парте Нохч-ГIалгIай обкома отдела заведующелла болх баьб С. Х. Куркиева. Укх тIехьарча шерашка боахама органашка тайп-тайпарча гIулакхаш тIа хиннав из. 1972 шера денз республикански лоархIаме персональни пенсионер вар С. Х. Куркиев.

Даьхено лакха мах баьб С. Х. Куркиева даьча дикача гIулакхий. Цунна еннай «Знак Почета» яха орден, кхоъ медаль. «КПСС-е вола 50 шу» яха знак еннай цунна.

Куркиев Хьадиса Солсбика, Коммунистически парте тешамеча вийий сийрда гIулакхаш даим тха дегашка латтаргда.

Новкъостий группа.

ФЕ ХИЛА

Наькъашка дIа-юха лелара бокъонех оттаьча скоростел тIех ца йоаккхаш лехка еза водитела ше лелаеш йола транспорт.

Наькъашка ша билла хилча транспорт лелае хала хул. Иштта долча наькъашка чIоагIа кхераме я цайоагIаш йола скорость, цу хана транспорт кIалтIакхосса тарлу. Из тайпа хIама нийсделар Наурски районе Устарханова ше лехкаш хинна «Жигули» яхача автомашинаца воагIаш наькъашка дIа-юха лелара бокъонаш телхаяр бахьан долаш, Цо из кIалтIакхессар. Водителан цунца хиннача пассажиркаеи човнаш яьй.

Наькъашка ша болаш йолча хана транспорт лелаяра водителашта ха деза:

— машина йолайолийташ, наькъ тIа ша болча хана двигатела эггара кIезигагIа йола обороташ хила еза. Цо гIо дергда машина дозал тIадодаш йолча чархашта кIезига дозал тIадахийта, цунца цхьана чархаша еш йола пробуксовка а хулийтаргьяц.

— Ша болаш, лувжаш болча наькъа тIа гIолла воагIаш тIехваьнна фе хила веза, хургболча хьовзамга, наькъашка хила тарлуш долча хатарах лоралуш хила веза водитель. Гаьнара бIарго лоацаш болча наькъ тIа хила тарлуча хьовзама шийн бIарг тIаэттача шортта сих а ца луш машина лаьгI а еш тIехьа тIайоагIача транспорта новкъа а хургйоацаш шийна улувра ряд а лаьца хатар ца хилийта хьажа веза из;

— геттара лоралуш хила веза готтача наькъа тIа да воагIаш, автомашина хьалха йоаккхаш духьала йоагIача транспорта наькъа тIа вала везаш йолча моттигашка;

— хьалха йодача транспортал хьалха вала гIерташ еш йола маневраш эшаш яц, ша болаш, лувжаш болча наькъа тIа, нагахьа санна хьалха йодача транспортал хьалха вала веза моттиг нийсъелча, шийн новкъа йоагIача транспортага а цул совнагIа хила тарлуча хьовзамашка а хьожаш хатарах лоралуш хила веза водитель.

Нагахьа санна лувжаш машина чутекха йолаеннаяле?

ЦIаьхха из хьайна хоаделча сцеплени дIа а ца йоаккхаш акселератора педаль кIезиг-дукха мелъяллийта еза, двигатело кардании вал кхестабергбоацаш гIулакх де деза. Цу ханна шортта ко хьовзадарна машина лувжача оагIорахьа дIаерзае еза, дукха а ва ерзаеш, кIезигдукха сабар а де деза, машина лувжаш яле а скорость лаьгIъенначул тIехьагIа ше хьалха хиннача тайпара дIаяхийта еза машина.

ДIадахача кIирагIа (19 — 25 декабре) республика наькъашка 22 автоаварн яьй, 7 саг вийнав, 24 сага тайп-тайпара човнаш яьй.

С.Х. АЛИЕВ.
НГIАССР МВД ГАИ инструктор.

Хьалаш цхьатарра дац

«Грознефтехимремстрой» треста № 4 йолча СРСУ-и А. Шерипова цIерагIча ГНПЗ-и общежитеш вIаши гаьна йоацаш яда, бакъда, тIулакхаш бе-бе да цу шиннахьа.

СРСУ общежитена дукха ха йоацаш шефаша дика капитальни ремонт яьй. Треста а управлене а викалашта йицлац общежити, йоакхо ю цу чу бахача шоай болхлой, каст-каста хул уж болча. Общежите бахараш болча хьоашалгIа боагIа треста комсомольски организаце секретарь М. Исаков. Духьал хьоашалгIа баьхка ца Iеш, цар вахара хьалашка хьожи, эшшаш дола гIо-новкъостал ду.

Дукха ха йоаццаш кагирхошта лаьрхIа ийцар бильярдни стол, тайп-тайпара беснаш гойташ йола телевизор. ХIанз хIара цIагIа я кхо программа лоацаш йола «Маяк» яха репродуктораш.

КхоалагIа шу да цу общежите воспитатель йолаш Хашагульгова Лидас болх бу.

— Укх тIехьарча хана эргабаьннаб общежите бахача нахаца оаха бу болх. СапаргIата доаккхаш йола сайренаш, вIашагIкхетараш чакхдоах, беседаш ю, мукъача денношка болхлоша дика салоIаргдолаш тхоашта мел могар ду, — йоах цо.

Цахаддаш болх беш я Серсаев Ханпаша керте латта общежите Совет. Общежите вахаре доккха дакъа лоац цу совета доакъашхоша I. Бисултанова, Н. Турпаловас, Ю. Кадиева, Н. Волоховас.

ХIаьта хIанз ювцаргья вай шоллагIа йола общежити. Цу чу 100 совгIа завода болхло вах. Болх беча наьха быта хьалех тийша дукха да производстве. СалаIа а баха а моттиг лерттIа хиларга хьежжа мара хилац болхлой дог-уйла а. Тlаккха укх общежите миштад гIулакхаш? Iа хьатIаэттад. Общежите йоаггIаш йола ремонт яьц. МоллагIа культурни мероприяти е дагадехача а чамза хул помещене чу шийла йоландаь. Общежите вахаре вIалла а дакъа лоацаш яц цун совет.

Гуш да, завода кулгалхоша общежите бахача шоай къоначa болхлой йоакхо ца елга.

А. ЗЕМИДОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ХЬАМСАРА БЕРАШ!

Оаха шо хьех школьни каникулаш йолча деношка — 1986 шера 1 январе денз 10 январе кхаччалца Грозне кинотеатрашка хургйолча «Фаьлг» яхача кинофестивалага хьажа.

Программе да художественни фильмаш:

«Лайх яь королева». Союзмультфильм киностуде арадаьккхад.

«Цига, довзаш доацача наькъашка гIолла». М. Горьке цIерагIча киностуде арадаьккхад.

«ВорхI салте» М. Горьке киностуде арадаьккхад.

«Конек Горбунок». Союзмультфильм киностуде арадаьккхад.

«ТIеххоза Василиса». Союзмультфильм киностуде арадаьккхад.

Маьрша доагIалда шо город Грознерча кинотеатрашка!

Город Грозне киносета дирекци.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Музыкальни совгIат». Кердача шера бераштa лаьрхIа передача. (ПНР).
9.00 — «Товараш, гIулакхаш, реклама».
9.30 — «Сатурн» яхача культура Двореца духовой оркестр лохх.
9.40 — «Круг чтения».
10.25 — «Дезали школен», Телевизионни журнал.
11.05 — «Котбаьнараш», 21-гIча эскара ветеранаш вIашагIкхетар.
12.25 — «Хозаленга бода никъ». Таллина архитектура.
12.55 — «Хьан улицагIа да цIей?» яхача цикла тIара «Словенски дIоагIаш».
13.30 — «БIаргагур — цецвоаккхаш», «Ха хьакхаьчай» яхача телевизионни Iилма-популярни фильма премьера, 2-гIа фильм.
14.30 — «Кердадараш».
14.45 — А. Гайдара турпалаш экрана тIа, «Телийта сердал» яха лоацаметражни художественни фильм.
15.35 — «Саг. Лаьтта. Селенни».
16.20 — «Кердадараш».
16.25 — «Содружество». Телевизионни журнал.
17.10 — «Эдмонтон Ойлерз» — ЦСКА хоккейна дунен халкъашта юкъера новкъосташка вIашагIкхетар. Канадера передача.
18.55 — «9-гIа студи».
19.55 — «Дунен тIа эггара массагIа бараш» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Фуд? Мичад? Мацад» Телевизионни викторина, перерыве (22.55) — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйрийнара гимнастика».
8.15 — «УнахцIена хила безам бале».
8.30 — «Iамарчий дотаденна тIадамаш», «Красный май» яхача завода художественни кизгай халкъа говзанчех.
9.00 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача.
9.30 — «Ленинградски телевидене студе программа.
10.55 — «Саг — лаьттан тIа да». Передача ю политически обозревателя А. З. Иващенкос.
11.55 — «Тамаший арена». Подмосковья цирнови коллективай выступлени.
12.45 — Останкино яхача концертни студе СССР Герзашцарча Низий салташцен эксаращцен призывникаш вIашагIкхетар.
14.40 — «Никъ берий клуб».
15.40 — «Музыкальни мозаика».
16.15 — «Гамлет». Художественни фильм. 1-гIен. 2-гIен сереш.
18.45 — Нохч-ГIалгIайчен кIира.
18.55 — Шу чакхдоаллаш. Грозненски района 1 Мая колхоз.
19.25 — «Са Держава салте».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун бераш». «Лис Леон» яха мультипликационни фильм. 2-гIа дакъа.
20.15 — Волейболана дунен халкъашта юкъера новкъосташка вIашагIкхетар. Кхалнах. КНР сборни — Машара сборни. КНР-ера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Гражданин Лешка». Художественни фильм.
23.00 — «Кердадараш».

29 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Лоаман гIаж» яхача XI Еррисоюзни телевизионни фильмай фестивала фильм-призер.
9.00 — РСФСР заслуженни артиста М. Рожковеи (балалайка) Ю. Черновеи (гитара) лохх.
9.20 — «Спортлото». 52-гIа тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза ду аз гIулакх!».
11.00 — «Могашал».
11.45 — «Iуйрийнара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — «Ералаш» яха берий бегий журнал.
12.30 — «Юртара ха».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — «ТIеххьара табор» яха СССР госфильмофонда гуллакмцара». Художественни фильм.
15.40 — «Из хьога дулургдолаш да».
16.25 — «Кердадараш».
16.30 — «Никъ берий клуб».
17.30 — «Iан догамаш». Берий художественни коллективай концерт.
18.00 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
19.00 — «Мультипликацех дола дувцараш», 1-гIа передача.
19.45 — «Илли-85». Концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Илли-85» яха концерт дIахо ду.
23.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядкана, дIаовтта!».
8.15 — «ХIара сурта тIа — малх».
8.30 — «Ритмически гимнастика».
9.00 — «Эрсий мотт».
9.30 — «Арай» Еррисоюзни конкурса лауреата «Арай» яхача ансамбла концерт. Алма-Атара передача.
9.55 — Телевизионни документальни фильмаш: «Тайжача океана мукъамаш», «ХIаьта норсам баьццара а Iи деш а я».
10.25 — Л. В. Бетховен. Симфони № 5. ДIалокх Центральни телевиденен Еррисоюзни радион ВСС-о. Дирижер — Литовски ССР халкъа артист Ю. Домаркас.
11.00 — «Хьайбай дунен тIа».
12.00 — «Аггоралли-85».
12.25 — Фаьлг болча хьоашалгIа. «Мария, Мирабела». Художественни фильм.
14.05 — «Илли оал Шандор Шойом-Надь (ВНР).
14.40 — «Тха корреспондентaша дувц».
15.10 — «Дунен кагирхойи».
15.40 — «Деникъийга дIадов Iиндаргiаш». ВорхI сери йола телевизионни художественни фильм. «Захар Большаков» яха 7-гIа сери.
16.45 — «Самоделкин хи кIал ва». Мультипликационни фильм.
16.55 — «Кинохьожачун спутник».
17.55 — «Димитровград». Телевизионни документальни фильм.
18.15 — ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ. Р. Шедрин.
19.00 — Мишта кхоачашду декхараш.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш». Цоги Леон». Мультипликационни фильм, 3-гIа дакъа.
20.15 — «Хьехархо». Т. С. Мальцевх йола телевизионни очерк.
20.40 — «Реклама».
20.50 — «Гипотеза». Iилма-популярни фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Телевизионни художественни фильмаш: «ТIоа сагар», «Гвоздика».

30 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — Мультипликационни фильмаш: «ГIор-Даден сира борзи», «ДоттагIий массанахьара а норабоагIаргба хьона», «Петял цIе кийнги».
9.20 — СССР халкъий иллеши халхараши.
9.50 — Фильм — берашта. «Инженера Гарина гиперболоид».
11.20 — Кердадараш.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Мехка телевизионни студей документальни фильмаш, «Хьан хьаллоацаргва Спеванин?», «Коллективаца цхьана».
15.30 — «Юха йистхила горнисташ».
16.00 — «Кердадараш».
16.01 — «Наьна школа».
16.35 — «ЦIе парусаш» яхача фильма-балета премьера. Московски паччахьалкхен берий музыкальни театр. И. Юровске музыка.
18.05 — «Сухал». Мехка газови промышленноста пхи шера план толаме кхоачашъярах.
18.35 — «Ганз» яхача мультипликационни фильма премьера.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Вай вахара программа. КПСС ЦК проекташ ювц оаха. СССР медицински Iилмай академе президента, академика Н. Н. Блохина къамаьл.
19.15 — «Калгари Флэймз» — «Динамо» (Москва) хоккейна Дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. Канадера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Марша доагIалда». Эсрадни представлени.
23.20 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйрийнара гимнастика».
8.15 — Документальни фильмаш. «Агитатор бригаде», «Алкха шийн гIулакх даь а ца Iеш».
8.55 — Пандар лохх Еррисоюзни Дунени халкъашта юкъерчен конкурсий лауреата А. Цыганкова. (Домбра).
9.20 — «Будильник».
9.50 — «Эрсий мотт».
10.20 — «Ферскотте» (Финлянди) группаца вIашагIкхетар.
10.50 — Iилмен вахари.
11.20 — Фильм-берашта. «Электроника приключенеш». 1-гIа сери.
12.35 — «СССР Гербах».
13.00 — Союзий ЦIен Колонни залера къоначарна еш йола музыкальни передача.
16.05 — «Кердадараш».
17.15 — Берашта. Мультфильм.
17.30 — Фильм-реклама.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.30 — «Могашал» (нохчий меттала).
19.00 — «Шоана кхалнах» (нохчий меттала).
19.40 — «Бийса даькъала хийла шун бераш».
19.50 — КПСС XXVII съезда хетаду. «Бригада — хьурмат деш вола да». Автотранспорта предприятеш. Производственни бригадай хьажара конкурс.
20.20 — «Марша доагIалда хьо, Керда шу!». (гIалгIай меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Снегурочкага кхайкадий шо?» яхача телевизионни художественни фильма премьера.
22.40 — «Кердадараш».

31 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Никъ берий клуб».
9.35 — Фильм — берашта. «Волшебни гIоз» 1-гIен 2-гIен сереш.
11.40 — «Кердадараш».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Саги Iалами». Телевизионни документальни фильмаш: «Полевой сезон», «Хьун система зов».
15.30 — «Лаллал со, Iа». Илли оал Рюмина Людмилас.
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — Фильм-берашта. «ТIадам, тIадам, хьаран...».
17.35 — Спортивни шера итогаш.
16.30 — «СелаIада басараш». Халкъа творчествах йолча телевизионни программай 6 Дунен-халкъашта юкъерча фестивала тIеххьара передача. Перерыве (19.15) — «Тахан дунен тIа».
20.20 — БоккхагIчарна лаьрхIа мультконцерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Белама гоннахьа».
23.05 — СССР халкъа халхара паччахьалкхен академически ансамбла выступлени. Художественни кулгалхо — СССР халкъа артист И. Моисеев.
23.40 — «Са мохк». Телевизионни документальни фильм.
23.50 — «Керда шу даькъала хилда шун, новкъостий». Советски халкъ даькъала дувцар.
00.05 — Кердача шерара представлени.
03.00 — «Халхараш, халхараш, халхараш...».
03.25 — Доазол дехьарча эстрада артистий концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Iуйрийнара гимнастика».
8.15 — «Эрсий фарфор хургья». Iилма - популярни фильм.
8.30 — «Снегурочкага кхайкадарий шо?» Телевизионни художественни фильм.
9.35 — «Эрсий искусство». Дахчан пхьоарал.
10.05 — «Римский-Корсакова волча музыкальни кхаьра денош» яхача фильм-концерта премьера.
10.25 — «Дезали школен», Телевизионни журнал.
11.05 — «Французски мотт».
11.35 — «Каргарач яхача юрта иллеш». «Iилма-популярни фильм.
11.55 — Фильм - берашта. «Электроника приключенеш» 2-гIен 3-гIен сереш.
14.00 — Бургац чуеттача хоккейх йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Зоркий» (Красногорск). 2-гIа тайм.
14.45 — «Акробатка Тамара Лязгина». Фильм-концерт.
15.10 — «Кердадараш».
17.00 — «Кинопрограмма».
17.50 — «Социалистически декхараш». Кхоачаш миштa ду уж? (гIалгIай меттала).
18.20 — Нохч-ГIалгIайчен ди.
18.40 — «Керда шу даькъала хилда шун!».
19.20 — Волейбола дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. Кхалнах. КНР сборни — Машара сборни. КНР-ера передача.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — «Сайрдика хийла», Кердача шерара музыкальни программа (нохч. меттала).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Скапина киловзалаш» яхача телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIен 2-гIен сереш.
23.40 — «Модай мохк». Телевизионни документальни фильм.
23.50 — «Керда шу даькъала хилда шун, новкъостий». Советски халкъ даькъала дувцар.
00.05 — Популярни классически музыка концерт.

РАДИО

28 ДЕКАБРЕ

I ПРОГРАММА

6.40 — ТIеххьара хоамаш.
6.53 — 7.00 — Хоамаш, хаоттам.
8.15 — Республика газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — «Юрта вахар» (нохч. мет.).
10.15 — 10.40 — Илли оал Минцаев Мовсара.
11.00 — «Хьона, Даймохк, салтечун дог».
11.30 — 12.00 — «Критически тагIе тIа», Радиожурнал (гIал. мет.).
12.40 — «СалоIа миноташ». Литературно-музыкальни композици (нохч. мет.).
13.00 — 13.15 — «Съездагара съездага». КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретара Р. А. Базгиева къамаьл.
15.15 — Концерт.
16.00 — 17.00 — «Зори Кавказа» радиожурнал.
17.15 — 18.00 — «Музыкальни почта».

УКВ ПРОГРАММА

17.00 — Концерт — очерк. «Илли оал Мария Биешу».
17.52 — Микрофона хьалхашка театр. С. Чахкиев — «Майра циск».
18.29 — Нохч-ГIалгIайчен ашарашн иллеши.

29 ДЕКАБРЕ

I ПРОГРАММА

7.15 — Республика газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш. Хаоттам.
8.25 — 9.00 — «Шоана хозахета ашараш».
11.20 — 12.00 — КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 «Вай лоалахой болча», Къулбаседа-ХIирий передача (гIал. мет.).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона смена» (нохч. мет.).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал леладерашта». Концерт.

УКВ ПРОГРАММА

18.00 — «Сайре дика хийла!» Музыкальни программа.
18.57 — «Хала урхе» М.-С. Плиева романа дакъа.
19.17 — Нохч-гIалгIай ашараш.

30 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

КПСС XXVII съезд
6.40 — «Дош кхоачашдаьд» (гIалгIай меттала).
6.50—7.00 — Объявлени, Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.21 — «Автоинспектора бюллетень».
8.46—9.00 — Ашараш.
9.15 — «Коммунисташ хьалха ба» (гIалгIай меттала).
9.30—10.00 — «Шун дехарагIа вIашагIкхетар», Концерт.
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.00 — Микрофона хьалхашка я Нохч - ГIалгIай радиои телевиденен инструментальни ансамбли солисташи.
16.40—17.00 — «Керда толамаш да хьона, Керда шу». Радиокомпозици (гIалгIай меттала).
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.30—18.40 — Реклама.
19.30—20.00 — «Кагирхой вахар» (нохчий меттала).

УКВ ПРОГРАММА

17.00 — РСФСР искусствай мастерий концерт.
18.00 — «Сакъердамеча тагIе тIа» яха литературно-музыкальни композици.
18.29 — Иллеш оал М. Айдамировас.

31 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

6.40 — ТIеххьара хоамаш.
6.55—7.00 — Объявлени. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «ДоттагIалца ба вай низ». Беседа (нохчий меттала).
8.45—9.00 — Ашараш.
9.15 — «Тхога язду». Письмой обзор.
9.25 — Реклама.
9.30—10.00 — «Къона вай заманхо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Керда шу тIакхоачаш ийца интервью (нохчий меттала).
16.16—17.00 — Кердача шера хеталь музыкальни программа.
18.00 — ТIеххьара хоамаш.
18.30—18.40 — Ашараш.

УКВ ПРОГРАММА

17.00 — Югославе эстрадни мелодеш.
17.44 — Иллеш доах итальянски актриса а певица а йолча Рафаэлла Каррас.
18.12 — Нохч-ГIалгIайчен ашараш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш. тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике —2 +3, Грозне 0 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 5—10 градус шелал, дийнахьа 0—5 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, уа. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорсе — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02506. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5561.